

RAPORT ANALITIC

Chișinău, 2022

Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar

Funded by

**Women's Peace &
Humanitarian Fund** ▶▶▶

**LA
STRADA**
Moldova

**UN
WOMEN**

Asociația Obștească Centrul Internațional „La Strada”

**Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar.
Raport analitic**

Coordonatoare: Tatiana Fomina

Grup de autori: Doina Cazacu, Elena Botezatu

Prezentul Raport a fost elaborat în cadrul proiectului „Protejarea femeilor de violență în bază de gen și violență sexuală în situații de urgență”, implementat de Centrul Internațional „La Strada”, cu sprijinul UN Women și finanțat de Fondul Femeilor pentru pace și asistență umanitară (Women’s Peace and Humanitarian Fund). Opiniile exprimate și conținutul inclus nu implică o aprobare sau acceptare oficială din partea Națiunilor Unite.

Pentru informații suplimentare privind prezenta publicație ne puteți contacta:

MD-2012, CP 259, Chișinău, Republica Moldova

Tel.: (+373) 22 23 49 06

Fax.: (+373) 22 23 49 07

Email: office@lastrada.md

www.lastrada.md

Conținut

Introducere	6
1. Standarde internaționale de protecție a femeilor și fetelor, victime ale violenței în context umanitar	9
1.1. Obligațiile statelor în cazuri de violență sexuală în context umanitar	10
Obligațiile statelor părți în conflict armat.....	10
Obligații pentru statele care nu sunt parte directă în conflict armat	14
Recomandări internaționale în contextul conflictului armat din Ucraina privind prevenirea și răspunsul la violența față de femei și fete	15
1.2. Garanții asigurate victimelor violenței sexuale în context umanitar.....	17
Măsuri specifice pentru femeile victime a violenței sexuale în context umanitar	17
Măsuri specifice pentru copiii, victime ale violenței sexuale în context umanitar	21
Principalele constatări	22
2. Mecanisme și practici de prevenire și combatere a violenței față de femei și fete în context umanitar	24
2.1. Cadrul instituțional de răspuns la violența împotriva femeilor și fetelor în context umanitar	25
2.2. Mecanisme de protecție împotriva violenței față de femei și fete în context umanitar	27
Principalele constatări	35
3. Răspunsul Republicii Moldova și măsurile de prevenire și combatere a violenței față de femei și fete în contextul umanitar	37
3.1. Riscuri, vulnerabilități și necesități ale femeilor și fetelor strămutate forțat din cauza conflictului armat în Ucraina.....	38
3.2. Lacune și provocări în răspunsul sistemic la cazurile de violență față de femei și fete în context umanitar	39
Răspunsul autorităților naționale în gestionarea crizei umanitare.....	39
Implicarea actorilor umanitari în gestionarea riscurilor de violență față de femei și fete refugiate.....	42
Principalele constatări	44
4. Concluzii și recomandări	46
Bibliografie	55

Abrevieri

BMA – Biroul de Migrație și Azil

CAU – Coordonatorul Ajutorului de Urgență

CEDAW – Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CPI – Curtea Penală Internațională

CPIA – Comitetul Permanent Inter-agenții

CS – Consiliul de Securitate al ONU

CSE – Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova

CUGC – Centrului Unic de Gestionare a Crizei

DIU – drept internațional umanitar

DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului

FNUP – Fondul Națiunilor Unite pentru Populație

GTF – Grupul de acțiune privind egalitatea de gen

IASC – Inter-Agency Standing Committee (**CPIA** – Comitetul Permanent Inter-agenții al ONU; n.a.)

IGP – Inspectoratul General de Poliție

INCNUR (UNCHR) – Înaltul Comisar al Națiunilor Unite pentru drepturile refugiaților

IVDCI – Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

MNRV – Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026

OCAU – Oficiul ONU pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

ONU – Organizația Națiunilor Unite

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

PDI – persoane deplasate intern

PIDCP – Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

PIDESC – Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale

SCVBGAC – Strategia ONU de intervenție în combaterea violenței bazate pe gen în contextul conflictelor armate

SSU – Summit-ul Universal Umanitar

SUB – Standardul Umanitar de Bază

SUBCR – Standardul Umanitar de Bază privind Calitatea și Responsabilitatea

UE – Uniunea Europeană

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

VBG – violența în bază de gen

VBGCU – violența în bază de gen în context umanitar

WPHF – Women's Peace & Humanitarian Fund

Introducere

Conflictele armate și alte situații de urgență creează un context dificil în care violența față de femei capătă noi forme și conotații. Vulnerabilitatea femeilor și fetelor devine mai agravantă, fiind determinată de situația socială și politică instabilă, de lipsa unei infrastructuri și a unor servicii adaptate pentru persoanele strămutate ori în adăposturi temporare și de inegalitatea vădită, generată de suprasolicitarea femeilor, care pot reprezenta a doua linie de apărare prin furnizarea sprijinului nemilitar, dar și prin asumarea tuturor responsabilităților vitale ce o vizează pe ea ori pe copiii acesteia.

Conflictul armat din Ucraina reprezintă o amenințare la pacea și securitatea din Europa și întreaga lume, iar consecințele sunt grave: pierderea de vieți omenești, criza umanitară asociată cu numărul mare de persoane deplasate intern, strămutate, solicitante de azil sau altă formă de protecție internațională. Republica Moldova, ca țară vecină a Ucrainei, a devenit regiune de tranzit și adăpostire temporară a persoanelor care au fugit din calea războiului, ceea ce determină necesitatea prevederii unui sprijin adecvat pentru aceste persoane.

Situația de urgență determină autoritățile naționale, organizațiile societății civile, dar și partenerii internaționali să își revizuiască prioritățile în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete. Revizuirea e necesară pentru a asigura o intervenție mai sensibilă la dimensiunea de gen și la noile nevoi ale acestor femei, determinate de realitățile conflictului armat. Femeile și fetele strămutate beneficiază de dreptul de a fi protejate de orice formă de violență, inclusiv de violența în bază de gen ori violență sexuală. Contextul însă este unul nou, ceea ce determină imperativul revizuirii întâi de toate a standardelor internaționale în domeniu și cartografierii inițiativelor curente, pentru a putea trasa unele concluzii privind eventualele lacune în răspunsul național.

Raportul „*Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar*” reprezintă o analiză a practicilor și programelor care previn și răspund la fenomenul violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar. Obiectivele Raportului se rezumă la o analiză generală a reglementărilor internaționale, regionale și naționale, a recomandărilor și documentelor de politici ale organizațiilor interguvernamentale, organizațiilor neguvernamentale internaționale, precum și ale altor actori implicați în combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în cadrul conflictelor armate. Sperăm că și constatările, recomandările acestui studiu vor ajuta autoritățile publice naționale în procesul de elaborare a noului document de politici publice în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, urmare a ratificării Convenției de la Istanbul. Iar analiza tratatelor și recomandărilor internaționale vor contribui la un nivel mai înalt de înțelegere și sensibilizare a factorilor decizionali cu privire la necesitatea planificării unor acțiuni de prevenire, protecție și combatere a violenței față de femeile strămutate ori refugiate.

Cadrul de cercetare

Scopul cercetării Raportului „Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar” este de a analiza politicile și reglementările aplicate de actorii umanitari în vederea prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și fetelor. Obiectivele propuse în cadrul cercetării au fost:

- analiza reglementărilor internaționale, regionale și naționale privind prevenirea și protecția femeilor și fetelor de orice formă de violență, inclusiv violență sexuală, în context umanitar;
- stabilirea mecanismelor privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete în context umanitar;
- identificarea politicilor și practicilor din Republica Moldova destinate victimelor violenței în context umanitar;
- identificarea lacunelor și formularea recomandărilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete în context umanitar.

Metodele de cercetare

În vederea atingerii obiectivelor cercetării au fost utilizate următoarele metode:

- studierea reglementărilor internaționale, regionale și naționale privind protecția femeilor și fetelor împotriva violenței;
- studierea resurselor bibliografice în domeniul prevenirii și combaterii violenței în context umanitar;
- analiza mecanismelor de investigare și de pedepsire pentru săvârșirea actelor de violență față de femeile strămutate forțat sau refugiate;
- analiza recomandărilor organizațiilor internaționale interguvernamentale și neguvernamentale privind prevenirea și combaterea violenței împotriva fetelor și femeilor în context umanitar;
- evaluarea mecanismului de cooperare dintre state în vederea atragerii la răspundere internațională în cazurile de violență față de femei și fete;
- analiza datelor naționale privind situația persoanelor strămutate din Ucraina, a profilului demografic și nevoilor acestor persoane, dar și a riscurilor la care pot fi expuse.

Limitări

Prezenta cercetare nu și-a propus să cartografieze toate inițiativele la nivel național în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete în context umanitar ori să reflecte un tablou detaliat al acțiunilor realizate de comunitatea partenerilor internaționali sau de organizațiile umanitare în domeniu. De asemenea, în cadrul cercetării nu au fost realizate interviuri cu femeile strămutate ori cu specialiștii care lucrează în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei în vederea identificării practicilor prin care și-au adaptat răspunsul la contextul umanitar.

Studiul va scoate în evidență angajamentele asumate de Republica Moldova prin ratificarea diferitelor tratate internaționale în domeniu ori ce rezultă din calitatea de membru în cadrul unor mecanisme de protecție internațională pentru persoanele refugiate. Autorii vor formula de asemenea unele recomandări pentru autoritățile publice, pentru o mai bună aliniere la practicile și standardele internaționale în domeniu.

Terminologie utilizată și delimitări conceptuale

Conflict armat cu caracter internațional – acțiuni militare iscate între două sau mai multe subiecte de drept internațional public, chiar dacă starea de război nu e recunoscută de una dintre ele.

Conflict armat fără caracter internațional – acțiuni militare purtate pe teritoriul unui stat între forțele armate și forțele sale dizidente sau grupuri înarmate organizate.

Refugiat – oricare persoană care, în urma unor temeri justificate de a fi persecutată pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.¹

Persoană deplasată intern – persoană forțată să fugă pe teritoriul propriei țări, în special din cauza conflictelor, violenței, încălcării drepturilor omului sau calamităților naturale.

Persoane strămutate – străini nevoiți să-și părăsească țara sau regiunea de origine, care nu se pot întoarce în condiții de siguranță datorită situației ce persistă în acea țară sau regiune și care se pot încadra în domeniul de aplicare a art. 1 (A) din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951 sau altor instrumente naționale ori internaționale prin care se acordă protecție internațională, în special:

- a. persoane care au părăsit zone de conflict armat sau de violență endemică;
- b. persoane care sunt expuse vătămărilor grave sau care au fost victime ale încălcărilor sistematice sau generalizate ale drepturilor lor.²

Prin **vătămări grave** se înțelege:

- a. existența unei condamnări la pedeapsă capitală sau existența pericolului execuției;
- b. tortura sau tratamentele ori pedepsele inumane sau degradante aplicate solicitantului în țara sa de origine;
- c. amenințarea gravă și individuală la viața sau la integritatea corporală a unui civil din motive de violență generalizată în situații de conflict armat internațional sau fără caracter internațional.

Violența împotriva femeilor – este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau de privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată.³

Violența de gen împotriva femeilor – violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat.⁴

---

1 Convenția de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților, art. 1, alin (2), și Protocolul adițional din 1967.

2 Legea privind azilul în Republica Moldova, nr. 270 din 18.12.2008//MO nr. 53-54 din 13.03.2009.

3 Convenția de la Istanbul, art. 3; disponibil online pe: <https://rm.coe.int/168046253e>

4 Convenția de la Istanbul, art. 3; disponibil online pe: <https://rm.coe.int/168046253e>

1.

**Standarde
internaționale de
protecție a femeilor
și fetelor, victime ale
violenței în context
umanitar**

1.1. Obligațiile statelor în cazuri de violență sexuală în context umanitar

Obligațiile statelor părți în conflict armat

Analiza cadrului de reglementare al Organizației Națiunilor Unite pe segmentul protecției drepturilor femeilor și fetelor de orice formă de violență este necesară pentru a identifica pârgurile de acțiune și angajamentele internaționale ale Republicii Moldova și altor subiecți umanitari. Reglementările recunoscute la nivel internațional, ce se referă la eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor, stabilesc măsuri specifice care urmează a fi întreprinse de părțile aflate în situații de conflict armat, dar și de părțile neutre sau statele care nu sunt parte la conflict.

Standardele internaționale stabilesc că părțile aflate în situații de conflict armat au obligația de a asigura o protecție specifică femeilor față de orice formă de violență, care derivă din nevoile lor distincte de sănătate, igienă, de nevoile fiziologice, dar și de rolul de mamă pe care îl pot avea.⁵ Mai mult decât atât. Violul și alte forme de violență sexuală comise împotriva civililor capătă o altă conotație în statele aflate în situații de conflict armat, fiind recunoscute drept crime de război, crime împotriva umanității ori acte constitutive de genocid.⁶ Asemenea fapte pot avea legătură directă cu situația de conflict, fiind utilizate de făptuitori ca acțiuni de persecutare, de atac sistematic împotriva populației civile care nu este implicată în ostilități, cu scop de înjosire, intimidare, menținere a controlului și a stării generale de frică. În toate cazurile de violență sexuală în context umanitar urmează a fi stabilită legătura cu situația de conflict, inclusiv prin stabilirea profilului și motivației făptuitorului/făptuitorilor, profilul victimei/victimelor, circumstanțele de săvârșire. Inclusiv impunitatea sau capacitatea slăbită a statului de a investiga și trage la răspundere făptuitorii, dimensiunea transfrontalieră și/sau faptul încălcării termenilor unui acord de încetare a focului.

Prin Statutul Curții Penale Internaționale (CPI) comunitatea internațională recunoaște un șir de crime, care, prin gravitatea lor, amenință pacea, securitatea și bunăstarea lumii. Aceste crime internaționale nu pot rămâne nepedepsite, iar reprimarea lor trebuie să fie asigurată efectiv prin măsuri luate în cadrul național și prin întărirea cooperării internaționale.

---

⁵ Convențiile de la Haga din 1907. Convențiile de la Geneva din 1949 și Protocoalele adiționale din 1977.

⁶ Statutele (în special Statutul de la Roma din 1998 al Curții Penale Internaționale) și jurisprudența Curții Penale Internaționale, Tribunalele Penale Internaționale și Curțile Speciale.

Tabelul 1. Extras din Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale din 1997⁷

<p>Crimele de război Art. 8, Statutul CPI</p>	<p>a) infracțiunile grave la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, și anume oricare dintre faptele menționate mai jos, dacă ele se referă la persoane sau bunuri protejate de dispozițiile Convențiilor de la Geneva;</p> <p>b) celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate internaționale în cadrul stabilit al dreptului internațional;</p> <p>(vi) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală constituind o violare gravă a art. 3 comun celor 4 convenții de la Geneva.</p> <p>Prin graviditate forțată se înțelege deținerea ilegală a unei femei însărcinate în mod forțat, cu intenția de a modifica compoziția etnică a unei populații sau de a comite alte violări grave ale dreptului internațional. Această definiție nu poate în nici un fel să fie interpretată ca având o incidență asupra legilor naționale referitoare la graviditate.</p>
<p>Crime împotriva umanității Art. 7, Statutul CPI</p>	<p>g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă.</p>

Rezoluțiile Consiliului de Securitate (CS) al ONU recunosc de asemenea necesitatea de a întreprinde acțiuni în vederea asigurării protecției femeilor și fetelor de actele de violență bazate pe gen, în special de violență sexuală. Acestea scot în evidență obligativitatea statelor de a urmări și a atrage la răspundere penală făptuitorii care au comis acte de violență sexuală în contextul unui conflict armat. Iar în cazurile persoanelor strămutate statele sunt îndemnate să respecte caracterul civil și umanitar al așezărilor de refugiați și să asigure protecția tuturor civililor care locuiesc în astfel de tabere, în special a femeilor și fetelor, împotriva tuturor formelor de violență. O obligație specifică prevăzută de Rezoluțiile CS al ONU vizează instituirea măsurilor corespunzătoare de răspuns la cazuri de violență sexuală și necesitatea de a asigura instruirea tuturor actorilor umaniți și de menținere a păcii privind prevenirea și răspunsul în cazuri de violență sexuală comisă în context umanitar.

Consiliul de Securitate al ONU, adoptând Rezoluțiile în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete în context umanitar, stăruie asupra necesității statelor de a contribui prin elaborarea și consolidarea politicilor naționale în domeniul combaterii violenței sexuale bazate pe gen, în context umanitar. Totodată, îndeamnă țările care contribuie cu trupe de menținere a păcii să ofere instruire solidă privind exploatarea și abuzul sexual, înainte de desfășurarea operațiunilor, inclusiv să verifice personalul lor de menținere a păcii, să efectueze investigații rapide și amănunțite și, dacă este cazul, să urmărească și să informeze în timp util Națiunile Unite cu privire la starea și rezultatul investigațiilor, iar în caz de necesitate să solicite Națiunilor Unite să coopereze.

7 Statutul de la Roma din 1998 al Curții Penale Internaționale; disponibil online pe: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

Tabelul 2. Extras din Rezoluțiile Consiliului de Securitate a ONU

Femei, pace și securitate (în linii generale)	Rezoluția nr. 1325 din 2000 ⁸	<p>Toate părțile la conflictul armat trebuie să ia măsuri speciale pentru a proteja femeile și fetele de actele de violență bazate pe gen, în special de viol și alte forme de abuz sexual, precum și de toate celelalte forme de violență în situații de conflict armat.</p> <p>Statele au obligația de a pune capăt impunității și de a aduce în fața justiției pe cei acuzați de genocid, crime împotriva umanității și crime de război, inclusiv toate formele de violență bazate pe gen și alte violențe împotriva femeilor și fetelor și, în acest sens, susține că este necesar să excludă aceste infracțiuni dacă este posibil de la beneficiul măsurilor de amnistie.</p>
	Rezoluția nr. 1189 din 2009 ⁹	<p>Condamnă cu fermitate toate încălcările dreptului internațional comise împotriva femeilor și fetelor în timpul și după conflictele armate, solicită tuturor părților să înceteze imediat astfel de acte și subliniază responsabilitatea tuturor statelor de a pune capăt impunității și de a urmări penal pe autorii actelor de violență de toate tipurile, comise împotriva femeilor și fetelor în conflicte armate, în special viol și alte acte de violență sexuală.</p> <p>Îndeamnă toate părțile implicate în conflicte armate să respecte caracterul civil și umanitar al taberelor și așezărilor de refugiați și să asigure protecția tuturor civililor care locuiesc în astfel de tabere, în special a femeilor și fetelor, împotriva tuturor formelor de violență, inclusiv a violului și a altor violențe sexuale, și să asigure accesul deplin, sigur și nestingherit al agențiilor umanitare la astfel de tabere și așezări.</p>
	Rezoluția 1960 din 2010 ¹⁰	<p>Reafirmă că violența sexuală, folosită ca tactică de război sau ca parte a unui atac pe scară largă sau sistematică, îndreptată împotriva populațiilor civile, poate exacerba și prelungi în mod semnificativ conflictele armate și poate pune în pericol restabilirea păcii și securității internaționale.</p>

8 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement>

9 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/542/56/PDF/N0954256.pdf?OpenElement>

10 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/698/35/PDF/N1069835.pdf?OpenElement> <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/542/56/PDF/N0954256.pdf?OpenElement>

Rezoluția nr.
2467 din 2019¹¹

Consiliul de Securitate își demonstrează hotărârea de a trage la răspundere autorii violenței sexuale într-o mai mare măsură. Părțile implicate în conflicte din întreaga lume sunt chemate să pună capăt imediat violenței sexuale și să prevină astfel de acte în viitor. Rezoluția întărește responsabilitatea părților în conflict. Accentul se pune aici pe îmbunătățirea mecanismelor care pot fi utilizate pentru a evalua dacă părțile în conflict își respectă obligațiile de a oferi protecție împotriva violenței sexuale. Dacă părțile în conflict își încalcă obligațiile, atunci ar trebui să fie posibilă aplicarea de sancțiuni.

De asemenea, se va acorda o mai mare importanță drepturilor și nevoilor mamelor și copiilor lor născuți ca urmare a violului.

Conform prevederilor Convențiilor de la Geneva din 1949 și Protocoalelor adiționale din 1977, părților în conflict le revin un șir de obligații menite să asigure un grad sporit de protecție femeilor, copiilor, bătrânilor, avându-se în vedere starea de vulnerabilitate generată de conflictul armat.

Convenția de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război din 12 august 1949

Articolul 27

Persoanele protejate au dreptul, în toate împrejurările, la respectul persoanei lor, onoarei lor, drepturilor lor familiale, convingerilor și practicilor lor religioase, deprinderilor și obiceiurilor lor. Ele vor fi tratate, oricând, cu omenie și protejate, mai ales contra oricărui act de violență sau de intimidare, contra insultelor și curiozității publice.

Femeile vor fi în special protejate contra oricărei atingeri a onoarei lor și, mai ales, contra violului, constrângerii la prostituție și contra oricărui atentat la pudoare. (...)

Protocol adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale¹²

Articolul 76. Protecția femeilor

Alin (1). Femeile vor face obiectul unui respect deosebit și vor fi protejate, în special împotriva violului, constrângerii la prostituție și oricărei forme de atentat la pudoare.

¹¹ https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2019/04/resolution/resolution-2467-2019/S_RES_24672019_E.pdf

¹² <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Protocolul-Aditional-I.pdf>

Protocol adițional II din 10 iunie 1977 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional¹³

Articolul 4. Garanții fundamentale

Alin (1). Toate persoanele care nu participă în mod direct la ostilități sau care nu mai participă la acestea, indiferent că sunt sau nu private de libertate, au dreptul să le fie respectată persoana lor, onoarea, convingerile și practicile lor religioase. Ele vor fi tratate cu umanism în toate împrejurările, fără nicio diferențiere cu caracter nefavorabil. (...)

Fără încălcarea caracterului general al dispozițiilor precedente, următoarele acte cu privire la persoanele la care se referă paragraful 1 sunt și vor fi interzise în orice timp și loc (...):

e) atentatele împotriva demnității personale, în special tratamentul umilitor și degradant, violul, prostituția silită și orice altă formă de atentat la pudoare.

Obligații pentru statele care nu sunt parte directă în conflict armat

Dreptul internațional umanitar și tratatele în domeniu stipulează un șir de obligații și pentru statele care nu sunt parte directă a conflictului armat, dar care la fel au obligația de a întreprinde măsuri pentru a asigura protecția persoanelor strămutate și refugiaților de orice formă de violență, inclusiv de violență sexuală.

Convenția de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților¹⁴

Refugiat – cineva care nu poate sau nu dorește să se întoarcă în țara de origine din cauza unei temeri întemeiate de a fi persecutat din motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică.

Convenția condamnă cu fermitate persecuția prin violență sexuală, care pe lângă faptul că constituie o încălcare gravă a drepturilor omului și a demnității umane, reprezintă și o încălcare deosebit de gravă a dreptului umanitar atunci când e comisă în contextul unui conflict armat. Astfel, statelor părți le revin un șir de obligații de protecție a victimelor violenței în bază de gen, oricare ar fi modalitatea de realizare, care ajung pe teritoriul statelor părți la Convenție.

Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW) nu se referă expres la violența împotriva femeilor, nici la situațiile de conflict armat sau la contextul umanitar. Totuși prevederile acesteia sunt aplicabile inclusiv în astfel de situații. Recomandarea Generală nr. 12 din 1989 a Comitetului ONU privind eliminarea discriminării față de femei menționează că art. 2, 5, 11, 12, 16 **obligă statele părți să ia**

¹³ <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/protocolul-aditional-ii.pdf>

¹⁴ <https://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf>

măsuri pentru a proteja femeile împotriva violenței de orice fel care apar în familie, la locul de muncă și în orice alt sector al vieții sociale.¹⁵ Relevante sunt și Recomandările Comitetului ONU nr. 19 și nr. 30 privind eliminarea discriminării față de femei. Recomandarea Generală nr. 30 a Comitetului ONU privind eliminarea discriminării față de femei, acoperă aplicarea CEDAW, situațiile de ocupație străină, pe lângă alte forme de ocupație și faza de post-conflict, precum și situații de conflict civil și politic de intensitate redusă, stări de urgență, terorismul și răspunsurile la terorism, apatridie și deplasări interne. În situațiile care îndeplinesc definiția de prag a conflictelor armate cu sau fără caracter internațional, Convenția CEDAW și dreptul internațional umanitar se aplică concomitent, iar diferitele forme de protecție sunt complementare și nu se exclud reciproc.¹⁶ Recomandarea Generală nr. 30 constată că violența împotriva femeilor și fetelor este o formă de discriminare care decurge din inegalitățile de gen, astfel cum este elaborată prin CEDAW. Atrage atenția asupra rolului conflictului în exacerbarea inegalităților de gen existente, ceea ce crește riscul violenței bazate pe gen pentru femei și fete. De asemenea, recunoaște că există continuități între violența bazată pe gen care are loc înainte, în timpul și după conflict. Se constată că violența sexuală este utilizată ca o tactică de conflict din partea combatanților înarmați. Pot fi experimentate forme mai largi de violență din partea mai multor actori în timpul și după conflict. **Recomandarea Generală nr. 30 stabilește obligațiile statelor în temeiul CEDAW de a lua măsuri pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea tuturor acestor forme de violență, oferind o interpretare largă a tipurilor de violență bazată pe gen, ale căror victime ar putea fi în legătură cu conflictele armate, precum și gama de contexte și actori implicați.**

Având în vedere că și căsătoriile forțate, adesea practicate ca modalitate de violență într-un conflict armat, sunt interzise, CEDAW prevede expres:

Articolul 16.

Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru a elimina discriminarea față de femei în toate problemele decurgând din căsătorie și în raporturile de familie și, în special, vor asigura, pe baza egalității bărbatului cu femeia:

- a) același drept de a încheia o căsătorie;
- b) același drept de a-și alege în mod liber soțul și de a nu încheia o căsătorie decât prin consimțământul său liber și deplin (...)

Recomandări internaționale în contextul conflictului armat din Ucraina privind prevenirea și răspunsul la violența față de femei și fete

Comunitatea internațională, prin Rezoluția Adunării Generale a ONU din 24.03.2022 privind consecințele umanitare ale războiului din Ucraina,¹⁷ și-a exprimat îngrijorarea profundă cu privire la deteriorarea situației umanitare în și din jurul Ucrainei, în special cu privire la numărul mare de victime civile, inclusiv femei și copii, precum și numărul tot mai mare de

¹⁵ Recommendations Generales adoptées par le Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes; disponibil online pe: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm-fr.htm>

¹⁶ <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2015/Guidebook-CEDAW-General-Recommendation-30-Women-Peace-Security-en.pdf>

¹⁷ Rezoluția Adunării Generale a ONU din 24.03.2022; disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/301/67/PDF/N2230167.pdf?OpenElement>

persoane deplasate interior, persoane strămutate și de refugiați care au nevoie de asistență umanitară. De asemenea, s-a reafirmat necesitatea de a proteja, fără discriminare de nici un fel, siguranța, demnitatea, drepturile omului și libertățile fundamentale ale persoanelor care fug de conflict și violență, indiferent de statutul lor, promovând în același timp securitatea și prosperitatea tuturor comunităților și condamnând în acest sens orice acte, manifestări și expresii de rasism, discriminare rasială, xenofobie și intoleranță asociată împotriva persoanelor aflate în mișcare, inclusiv a refugiaților.

Rezoluția 1820 a Consiliului de Securitate al ONU¹⁸ declară că „violul și alte forme de violență sexuală pot constitui crime de război, crime împotriva umanității sau act constitutiv cu privire la genocid.” În conformitate cu dreptul internațional umanitar, este interzisă utilizarea violenței sexuale. În plus, crimele de violență sexuală pot fi considerate crime de război și crime împotriva umanității și/sau genocid. Violul și alte forme de violență sexuală pot fi de asemenea calificate drept crime de război în contextul conflictelor armate internaționale, fără a fi neapărat încălcări grave. Dreptul penal internațional prevede răspunderea penală individuală.

Rezoluția 1325 a CS al ONU a fost adoptată pentru a proteja femeile și fetele de violență sexuală în conflict. Relatările martorilor au dat o indicație despre ceea ce s-ar putea întâmpla în orașele în care se desfășoară acțiuni militare și orașele ocupate. Totuși, multe dintre aceste orașe și sate ocupate rămân izolate de lumea exterioară, majoritatea telecomunicațiilor fiind întrerupte. Este esențial ca supraviețuitorilor să li se ofere o platformă anonimă și sigură pentru a raporta aceste atacuri brutale. *Insecurity In sight* a dezvoltat de asemenea o platformă online independentă pentru a ajuta la raportarea și monitorizarea incidentelor de violență sexuală care au avut loc în timpul războiului din Ucraina.

Convențiile de la Geneva din 1949 abordează protecția femeilor și fetelor de orice formă de violență în context umanitar și din perspectiva statutului pe care acestea îl pot avea în calitate de prizoniere de război. Astfel, conform art. 14 al Convenției privitoare la tratamentul prizonierilor de război¹⁹, *„Prizonierii de război au dreptul, în toate împrejurările, la respectul persoanei și onoarei lor. Femeile trebuie să fie tratate cu toată considerația datorată sexului lor și să beneficieze, în orice caz, de un tratament tot așa de favorabil ca cel acordat bărbaților”*. În acest sens este creată o Agenție centrală de informații asupra prizonierilor de război într-o țară neutră (art. 123). În același context a fost creată Agenția centrală de cercetare pentru Ucraina din cadrul Comitetului Internațional al Crucii Roșii,²⁰ care are drept scop supravegherea aplicării normelor de drept internațional umanitar, în special documentarea stării de fapt și a tratamentului aplicat față de prizonierii de război.

Cât privește principiile de răspuns în cazuri de violență față de femei și fete, actorii umanitari au creat principii universale care să ridice responsabilitatea și să îmbunătățească calitatea și performanța în acțiunile pe care le întreprind. Aceste principii au un impact considerabil asupra oricărui tip de intervenție legată de VBG. Acționează ca un ghid etic și operațional pentru actorii umanitari despre cum să se comporte într-un conflict armat, calamitate naturală sau altă situație de urgență umanitară.

---

18 Rezoluția 1820 a CS al ONU; disponibilă online pe: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%20RES%201820.pdf>

19 Convenția a III-a de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război; disponibilă online pe: <https://crucearosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-III.pdf>

20 <https://www.icrc.org/fr/document/conflit-en-ukraine-les-familles-de-tous-les-prisonniers-de-guerre-doivent-connaître-le-sort>

Principii de bază în cazurile de suport oferite victimelor violenței²¹

1	Inofensiv. Măsurile luate nu trebuie să agraveze situația victimelor, actelor de exploatare sau abuz sexual.
2	Respect. Acțiunile întreprinse trebuie să respecte alegerile, dorințele, drepturile și demnitatea supraviețuitorilor.
3	Siguranța supraviețuitorilor trebuie să fie prioritatea principală a tuturor părților interesate.
4	Confidențialitate. Identitatea supraviețuitorilor trebuie păstrată strict confidențială în toate etapele managementului cazului, împreună cu orice alte date de identificare. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a garanta confidențialitatea absolută a fiecărui caz.

1.2. Garanții asigurate victimelor violenței sexuale în context umanitar

Pentru ca un răspuns umanitar să fie eficient, acesta trebuie să se concentreze nu numai pe satisfacerea nevoilor imediate ale celor mai afectate pături, ci și pe asigurarea în orice moment că drepturile și bunăstarea pe termen lung a populațiilor este protejată. Responsabilitatea de a asigura protecția populației împotriva violenței revine în primul rând statelor. În situații de conflict armat, atât statele, cât și subiecții nestatali la conflict au obligații în acest sens, în temeiul dreptului internațional umanitar. În special, ei trebuie să se abțină de la a dăuna populațiilor civile și să se asigure că cei afectați de violență primesc îngrijirea de care au nevoie.

Măsuri specifice pentru femeile victime a violenței sexuale în context umanitar

Convenția Consiliului Europei din 11 mai 2011 privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)

Articolul 2.

Prezenta Convenție se va aplica pe timp de pace și în situații de conflict armat.

21 Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action Camp Coordination and Camp Management Food Security and Agriculture Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery, pag. 16; disponibile online pe: https://gbvguidelines.org/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf

Preambulul Convenției de la Istanbul prevede că Statele recunosc încălcările constante ale drepturilor omului în situațiile de conflict armat care afectează populația civilă, în special femeile, sub formă de viol sau violențe sexuale generalizate sau sistemice. Principiile fundamentale ale dreptului internațional umanitar și Statutul de la Roma al CPI, menționate în preambulul convenției, afirmă responsabilitatea penală individuală în temeiul dreptului internațional pentru actele de violență comise în primul rând (dar nu exclusiv) într-o situație de conflict armat. Articolul 7 din Statutul de la Roma (crime împotriva umanității comise ca parte a unui atac pe scară largă sau sistematic îndreptat împotriva oricărei populații civile) și articolul 8 (crime de război) includ acte de violență comise în mare parte împotriva femeilor, cum ar fi violul și violența sexuală. Cu toate acestea, formele de violență acoperite de această Convenție nu încetează să fie comise în perioade de conflict armat sau în perioade de ocupație. Prin urmare, paragraful 3 stabilește **aplicabilitatea continuă a Convenției în perioadele de conflict armat, în conformitate cu principiile dreptului internațional umanitar și ale dreptului penal internațional.**²²

Având în vedere situația de criză din Ucraina, deplasarea internă, precum și strămutarea unui număr mare de femei și fete pe teritoriul altor state, este foarte importantă cooperarea judiciară în materie penală. În primul rând, ne referim la comiterea infracțiunilor prevăzute la articolul 36. *Violența sexuală*, inclusiv violul, articolul 37. *Căsătoria forțată*, articolul 38. *Mutilarea genitală a femeilor*, articolul 39. *Avortul forțat și sterilizarea forțată*. Aceste infracțiuni pot fi comise atât pe teritoriul Ucrainei, cât și în state terțe. Trebuie amintit că articolele 44, 47 și 48 din capitolul V, articolele 49, 50 și 54-58, cuprinse în capitolul VI, și articolele 62-65, capitolul VIII, din Convenția de la Istanbul privesc competența teritorială în materie de urmărire penală a infracțiunilor prevăzute în această convenție, luarea în considerare a sentințelor pronunțate pe teritoriul unei alte părți la convenția menționată, interzicerea modurilor alternative de soluționare a litigiilor, necesitatea investigațiilor, a urmăririlor judiciare și a procedurilor judiciare efective, rapide, după caz, *ex officio* sau *ex parte*. În cadrul acestor proceduri trebuie să se țină cont de drepturile victimei, astfel încât să i se asigure o protecție, informare și asistență judiciară corespunzătoare. O altă garanție asigurată victimelor, vizează protecția, informarea și asistența juridică corespunzătoare. Mai mult decât atât. În cadrul procesului penal trebuie să se opereze cu dovezi admisibile, să se țină cont de termenul de prescripție al infracțiunilor și să se asigure o cooperare în materie penală în scopul prevenirii, combaterii și urmăririi în justiție a tuturor formelor de violență, protejării și furnizării de asistență victimelor, realizării investigațiilor sau procedurilor privind infracțiunilor și executării sentințelor penale. Schimbul de informații între organele competente trebuie să fie unul eficient, astfel încât să poată facilita prevenirea infracțiunilor sau inițierea ori efectuarea unor investigații, precum și de informații potrivit cărora o persoană este în pericol imediat de a fi supusă oricăror acte de violență și respectarea protecției datelor cu caracter personal.

Convenția de la Istanbul definește expres violența împotriva femeilor, care „este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau de privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată”. Convenția se bazează pe 4 piloni:

- prevenire;
- protecție;
- urmărire penală;
- politici coordonate.

---

22 Raportul explicativ la Convenția de la Istanbul; disponibil online pe: <https://rm.coe.int/16800d38c9>

În special, solicită statelor să pună în aplicare măsuri foarte concrete în realizarea drepturilor femeilor și fetelor victime ale violenței:

- suficiente adăposturi;
- centre de criză pentru victimele violului;
- linii de asistență gratuite 24/7 de sprijin psihologic și îngrijire medicală pentru victimele violenței.

De asemenea, victimele violenței împotriva femeilor și fetelor trebuie să aibă acces la:

- a. servicii de asistență generală;
- b. servicii specializate de asistență.

Acordarea acestor servicii urmează a fi realizată cu respectarea distribuirii geografice cuvenite, inclusiv cu asigurarea că aceste servicii sunt oferite într-un format cât mai accesibil, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

Convenția de la Istanbul stabilește unele garanții suplimentare pentru femeile migrante, nedocumentate sau solicitante de azil, vulnerabile la violență în bază de gen. Capitolul VII din Convenție reglementează un șir de obligații cu scopul instituirii unei abordări sensibile din perspectiva de gen și conștientizării și înțelegerii violenței față de femeile migrante și cele solicitante de azil. De exemplu, Convenția de la Istanbul stabilește posibilitatea acordării femeilor migrante care au suferit violențe în bază de gen a unui statut de rezident independent. Mai mult, e stabilită obligația de a recunoaște violența în bază de gen față de aceste femei ca o formă de persecuție, ceea ce determină necesitatea asigurării unei interpretări sensibile la gen a procesului de stabilire a statutului de refugiat. La fel, e instituită obligația introducerii unor proceduri sensibile la gen, linii directorii și servicii de suport în procesul de acordare a azilului, fiind prevăzut și principiul nereturnării în cazul femeilor, victime ale violenței. Articolul 59 al Convenției stabilește măsurile specifice privind acordarea statutului de rezident femeilor, victime ale violenței în bază de gen. Studiile în domeniu arată că frica de a fi deportate ori de a-și pierde statutul de rezident este un instrument puternic utilizat de agresori ca să genereze frică și să creeze impedimente acestor femei ca să se adreseze autorităților pentru ajutor. Astfel, conform standardelor stabilite de Convenția de la Istanbul, statele trebuie să întreprindă măsuri pentru a se asigura că femeile migrante al căror statut este dependent de căsătoria ori de relația pe care o au cu partenerii lor, au garanția acordării unui permis de rezident autonom, cu o validitate limitată în cazul ruperii relației de căsătorie ori a relației abuzive. Prin urmare, statele trebuie să creeze propriile mecanisme de eliberare a acestui statut autonom femeilor migrante, victime ale violenței în familie sau altor forme de violență pe teritoriul țării respective, să stabilească condițiile în care poate fi instituit acest statut. Autoritățile competente urmează să decidă cu privire la probele pe care victima trebuie să le prezinte ce ar indica asupra actului de violență (precum ar fi plângerea depusă la poliție, o hotărâre judecătorească, ordin de restricție ori protecție, registrul medical, actul de divorț, datele furnizate de serviciile sociale ori organizațiile neguvernamentale care i-au oferit suport).

Un alt aspect abordat de Convenția de la Istanbul vizează măsurile prin care statele asigură protecție femeilor care se află într-o țară străină ca urmare a reunificării familiei, luând decizia de a-și urma soțul ori partenerul. Statele trebuie să asigure că în astfel de cazuri, când femeia este supusă violenței domestice ori altor forme de violență din partea soțului ori partenerului, aceasta va avea posibilitate să aplice pentru statut de rezident din motive umanitare, fiind protejată de riscul de a fi expulzată. Convenția stabilește două condiții de emiteră a acestor permise de rezident. 1. Circumstanțele și situația personală e de așa natură încât nu e rezonabilă părăsirea teritoriului țării în care se află. 2. E necesară cooperarea cu autoritățile competente în vederea investigării și inițierii unor proceduri penale față de agresor. În astfel

de condiții statele au obligația de a crea mecanismul de emitere a acestor permise, de a stabili durata pentru care acestea se emit și procedura de reînnoire a acestora, dacă e cazul.

Convenția de la Istanbul reglementează măsuri specifice de protecție și în cazul când victima unei căsătorii forțate, ce avea permis de ședere într-o țară, este adusă într-o altă țară, iar din motiv că a depășit termenul aflării pe teritoriul altui stat, pierde temeiul de aflare legală în țara în care are permis de ședere. Astfel, statele au obligația de a asigura o procedură de redobândire a permisului de ședere în cazurile în care aceasta a fost determinată să plece involuntar din țara în care avea permis de ședere.

Potrivit articolului 60 din Convenția de la Istanbul, violența împotriva femeilor pe bază de gen trebuie să fie recunoscută drept o formă de persecuție, în sensul art. 1 A (2) din Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951, și drept o formă de vătămare gravă, dând naștere protecției auxiliare. În plus, potrivit acestui articol, părțile la Convenție trebuie să se asigure că fiecărui temei al acestei convenții îi este dată o interpretare sensibilă la dimensiunea de gen în vederea acordării statutului de refugiat și că sunt luate măsuri pentru a dezvolta proceduri de recepție, servicii de sprijin pentru solicitanții de azil sensibile la dimensiunea de gen, precum și directive de gen și proceduri de azil sensibile la dimensiunea de gen. Printre bunele practici de asigurare a unor proceduri de recepție sensibile la dimensiunea de gen se enumeră: identificarea timpurie a femeilor și fetelor victime ale violenței, acomodarea separată pentru femei și bărbați, facilități separate pentru femei și bărbați sau cel puțin crearea unui orar separat pentru utilizarea acestor facilități de către femei și bărbați, posibilitatea de a încuia ușa în spațiile de acomodare, servicii de pază, inclusiv femei în pază instruite privind necesitățile de gen a persoanelor acomodate, măsuri de intervenție și protecție în cazuri de violență în bază de gen, furnizarea de informații pentru femei și fete privind violența în bază de gen, precum și informații despre serviciile disponibile pentru acestea.²³

Serviciile de suport pentru solicitanții de azil, sensibile la dimensiunea de gen ar cuprinde: oferirea consilierii de criză și suportului psiho-social, asistența medicală pentru supraviețuitoarele unui abuz ori a unei violențe sexuale.²⁴

Autoritățile ce oferă azil trebuie să dispună de ghiduri privind abordarea prin prisma elementelor sensibile la dimensiunea de gen, pe care să le integreze în politicile și practicile acestora. Autoritățile trebuie să aibă de asemenea un nivel înalt de informare și conștientizare a nevoilor de protecție pe care le au femeile solicitante de azil, care au fost victime sau expuse riscului unei forme de violență în bază de gen. Astfel, statele părți trebuie să întreprindă acțiuni pentru a asigura implementarea unor astfel de linii directorii.²⁵

Cât privește examinarea cererilor de azil, procedura trebuie să fie una sensibilă la dimensiunea de gen. Ceea ce ar presupune: oferirea de informații despre procedura de azil pentru femei, posibilitatea femeilor de a avea un interviu separat, în lipsa familiei acestora, oportunitatea femeilor de a beneficia de măsuri și servicii de protecție care ar determina o aplicare separată a protecției internaționale, elaborarea unor linii directorii privind obținerea azilului printr-o procedură sensibilă la dimensiunea de gen, dar și instruire pentru profesioniștii din domeniu despre implementarea acestor linii directorii.²⁶

Potrivit articolului 61 din Convenția de la Istanbul, victimele violenței împotriva femeilor care au nevoie de protecție nu pot fi trimise înapoi în nicio situație într-o țară unde viața lor ar fi în pericol sau unde ar fi supuse torturii ori unor pedepse sau tratamentului inuman sau degradant.

---

23 Pct. 314 din Raportul Explicativ al Convenției de la Istanbul; disponibil online pe: <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6>

24 Ibidem, Pct. 315.

25 Ibidem, Pct. 316.

26 Ibidem, pct. 317.

Măsuri specifice pentru copiii, victime ale violenței sexuale în context umanitar

Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale de la Lanzarote din 2007

Articolul 1.

- a. prevenirea și combaterea exploatării sexuale și abuzurilor sexuale comise asupra copiilor;
- b. protejarea drepturilor copiilor care sunt victime ale exploatării sexuale și ale abuzurilor sexuale;
- c. promovarea cooperării la nivel național și internațional împotriva exploatării sexuale și abuzurilor sexuale comise asupra copiilor.

Comitetul Lanzarote (în continuare – Comitetul), care este organul abilitat de monitorizarea implementării Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, a elaborat un Raport special cu privire la protecția copiilor afectați de exploatarea sexuală și abuzul sexual în contextul crizei refugiaților. Astfel, Comitetul a venit cu un șir de recomandări ce sunt menite să îmbunătățească mecanismele naționale ale părților contractante pe compartimentele de prevenire și protecție a copiilor față de violența sexuală în raport cu crizele umanitare. Comitetul consideră că părțile, deși oferă o protecție adecvată copiilor victime, indiferent de locul în care a avut loc exploatarea/abuzul, ar trebui să facă tot posibilul pentru a putea distinge între exploatarea sexuală și abuzul sexual care au loc înainte de intrarea copilului victimă pe teritoriul lor și după intrare. În acest context, Comitetul pune un deosebit accent pe elaborarea și aplicarea unor mecanisme eficiente cu accent special pe copiii afectați în special de crizele umanitare sau alt pericol public. Comitetul remarcă importanța colectării datelor, în special în locațiile cu regim restricționat de acces sau în centrele de plasament, cu respectarea cerințelor necesare referitoare la principiul „de a nu dăuna”.

În raport cu situația din Republica Moldova, Comitetul constată că există un cadru general de reglementare cu privire la sesizarea și comunicarea cazurilor de abuz și violență împotriva copiilor, reprezentat în mare parte prin reglementările prestabilite în Codul penal, care, în coroborare cu Legea nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova, oferă o protecție *post factum* pentru copii față de acțiunile de abuz și exploatare sexuală, fără a face deosebire de criteriul de naționalitate la care pot aparține aceștia. Totodată precizăm că mecanismele naționale de colectare a datelor nu au fost pentru moment adaptate la necesitățile apărute în contextul crizei umanitare iscate. Deși sistemul național de protecție a drepturilor copilului deține mecanisme de colectare a datelor cu privire la copiii care au fost supuși abuzului sau violenței sexuale, acestea fiind gestionate de instituții ca Inspectoratul General de Poliție, Biroul de Migrație și Azil (BMA) sau alte instituții subsidiare domeniul de protecție a copilului, ele nu au fost adaptate cu indicatori cheie ce ar răspunde nemijlocit la situația analizată.

Comitetul mai remarcă, în aspectul colectării datelor, și necesitatea de a deține date dezagregate cu privire la presupusul loc al comiterii abuzului sau exploatării care poate fi până la momentul intrării în țară sau deja după acest moment. Respectiv, evidențiem faptul că la etapa actuală Republica Moldova își concentrează eforturile pe asigurarea națională a drepturilor persoanelor străine care se află pe teritoriul statului, cu toate că baza juridică a

acordării unei asemenea asistență rezidă în Tratatul între Republica Moldova și Ucraina privind Asistența Juridică și Relațiile Juridice în Materie Civilă și Penală din 13 decembrie 1993.

Un alt aspect sesizat de Comitetul Lanzarote constă în coordonarea și colaborarea activității diferiților actori publici, implicați în sistemul național de intervenție a protecției copiilor față de abuz și exploatare sexuală în contextul crizei umanitare. Astfel, Comitetul prevede că autoritățile urmează să-și fortifice eforturile întru asigurarea unui demers comun, care va fi în corespundere cu principiul respectării interesului superior al copilului.

Comitetul Lanzarote mai atrage o atenție sporită față de modalitatea de oferire a consilierii juridice și psihologice, oferite pentru copiii victime ale abuzului sau exploatării sexuale de pe urma crizelor umanitare. Aceste consilieri trebuie să țină cont de vârsta și maturitatea lor, să fie într-o manieră holistică copilului și să se utilizeze un limbaj apropiat copilului și sensibil la particularitățile de gen și cultură. În acest context atragem atenția autorităților naționale asupra faptului că deși au fost efectuate eforturi considerabile cu privire la cazarea persoanelor străine intrate pe teritoriul Republicii Moldova, nu toate Centrele de plasament dispun de serviciile unui psiholog profesionist și mai cu seamă mai rar se găsesc specialiști care ar fi specializați în domeniul reabilitării *post factum* a copiilor care au suferit de pe urma abuzului sau exploatării sexuale.

Comitetul mai cheamă Înaltele Părți Contractante la consolidarea eforturilor comune în vederea protecției transfrontaliere a copiilor victime de pe urma cazurilor de abuz și violență sexuală. Astfel, Comitetul notează că responsabilitatea statelor în aspectul protecției victimelor exploatării sexuale nu se poate opri doar în limita jurisdicției lor teritoriale, fiind necesare instituirea mecanismelor de prevenție a traficului de copii ca fenomen integrat al exploatării sexuale transfrontaliere. Republica Moldova deține un cadru de reglementare cu privire la contractarea traficului de copii, însă aplicarea acestuia a fost destul de superficială în contextul conflictului ruso-ucrainean, în situația în care muți copii au tranzitat Republica Moldova cu însoțitori neautorizați, fără acte pertinente și fără certitudinea că destinația indicată va fi anume și destinația finală a copilului.

Principalele constatări

- Conform angajamentelor internaționale asumate, Republica Moldova trebuie să asigure o protecție specifică femeilor și fetelor afectate de situația conflictului armat din Ucraina, ce le-ar proteja de orice formă de violență la care pot fi expuse pe teritoriul Republicii Moldova ca țară de tranzit ori care le oferă adăpostire temporară.
- Violul și alte forme de violență sexuală comise împotriva civililor au fost recunoscute drept crime de război, crime împotriva umanității și acte constitutive de genocid. Prin urmare, în cazurile de violență sexuală comise în zona de conflict armat, identificate ulterior pe teritoriul Republicii Moldova, se vor aplica normele și principiile de drept internațional, care asigură protecție suplimentară victimelor.
- Pentru ca un răspuns umanitar să fie eficient, acesta trebuie să se concentreze atât pe satisfacerea nevoilor imediate ale celor mai afectate pături, cât și pe asigurarea bunăstării pe termen lung a populațiilor care sunt protejate, prin respectarea drepturilor acestora.
- Violența sexuală raportată la conflict necesită a fi examinată diferit de către organele ce investighează aceste cauze, prin determinarea legăturii cu conflictul care nu întotdeauna este evidentă, stabilirea profilului și motivațiilor făptuitorului, circumstanțele de săvârșire și tragerea la răspundere a acestora, ținându-se cont de dimensiunile transfrontaliere și principiile de drept internațional.

- În cazurile de violență față de femei în context umanitar sunt aplicate mecanisme speciale de asigurare a justiției internaționale, precum ar fi Curtea Penală Internațională. Republica Moldova ca țară de tranzit ori care oferă adăpostire temporară persoanelor strămutate din Ucraina aplică aceste mecanisme internaționale în cazurile în care sunt identificate cazuri de violență sexuală comise în zona de conflict armat. Organelor de drept le-ar reveni partea ce ține de investigarea acestor cauze și cooperare în vederea executării deciziilor Curții.
- Convenția de la Istanbul stabilește unele garanții suplimentare pentru femeile migrante, nedocumentate sau solicitante de azil, vulnerabile la violență în bază de gen. Conform standardelor prevăzute de Convenție, trebuie să existe o abordare sensibilă din perspectiva de gen în procesul de stabilire a statutului de refugiat. Statele părți trebuie să asigure că la toate etapele persoanelor refugiate li se acordă asistență și suport ce ține cont de vulnerabilitățile specifice în bază de gen.

2.

**Mecanisme și practici
de prevenire și
combateră a violenței
față de femei și fete în
context umanitar**

2.1. Cadrul instituțional de răspuns la violența împotriva femeilor și fetelor în context umanitar

În dreptul internațional umanitar, responsabilitatea primordială pentru satisfacerea nevoilor populației și asigurarea protecției acestora revine statului. În cazurile în care contextul nu permite statelor să-și asume responsabilitățile, se implică și alți actori. Actorul umanitar folosește acest spațiu pentru a-și îndeplini mandatul, care constă în special în acordarea asistenței și protejării populațiilor civile care sunt victime ale conflictelor. Obiectivul său este de a avea acces direct și constant la aceste victime. Toți actorii naționali și internaționali care răspund la o situație de urgență, fie în context pandemic, fie generată de un conflict armat, pentru a salva vieți și pentru a maximiza protecția urmează să realizeze acțiuni coordonate în vederea prevenirii, combaterii violenței. Încă de la primele etape de pregătire pentru astfel de situații urmează a fi pus accent sporit pe modalitatea de răspuns la abuzurile și violența în bază de gen.

Intervențiile și ajutorul umanitar este rodul unei tradiții îndelungate și reflectă diversitatea actorilor implicați. Acțiunea umanitară este rezultatul unei abordări internaționale, din care mai fac parte Națiunile Unite, în special agențiile și programele specializate pe acest segment – Crucea Roșie/Mișcarea Semilunii Roșii, ONG-urile umanitare și alți actori în vederea sprijinirii răspunsurilor locale la crizele umanitare în baza unei abordări bazate pe un parteneriat cu comunitățile afectate.

În orice activitate umanitară actorii implicați într-o acțiune de urgență umanitară vor respecta, proteja și promova principiile umanitare. Coordonarea este facilitată prin dialog, colaborări și acțiuni comune de formare. Pe lângă intervenția de urgență în situații de criză umanitară este important a menționa necesitatea intervențiilor actorilor umanitari în vederea reconstrucției și redresării situației. Redresarea și reconstrucția reclamă acțiuni structurale și de dezvoltare care să urmeze ajutorului de urgență imediat. Prin urmare, este important să se asigure că ajutoarele umanitare, de dezvoltare și alte instrumente relevante de suport funcționează mai bine împreună, în special în situații de instabilitate și în cazurile în care comunitățile încearcă să se redreseze după efectele unei crize. Realizarea unei legături mai eficiente între ajutor, reabilitare și dezvoltare necesită o coordonare din partea actorilor implicați în acțiunile umanitare și de dezvoltare încă din fazele inițiale ale răspunsului la criză, precum și acționarea în paralel pentru a asigura o tranziție ușoară. Acest lucru solicită tuturor actorilor implicați în acțiunile de ajutorare o conștientizare reciprocă a diferitelor modalități, instrumente și abordări, precum și strategii de tranziție inovative și flexibile. La nivel internațional, „grupul de redresare rapidă” studiază în mod specific posibilitatea abordării legăturii dintre ajutorul pentru redresare și cel pentru dezvoltare în fazele inițiale ale răspunsului la dezastru.

Figura 1. Actorii internaționali și naționali implicați în acțiunile umanitare.

2.2. Mecanisme de protecție împotriva violenței față de femei și fete în context umanitar

La nivel internațional au fost create mai multe mecanisme de protecție a femeilor și fetelor de orice formă de violență în context umanitar. Rezoluția CS al ONU privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete în context umanitar nr. 46/182 din 1991²⁷ a conceptualizat planul pentru sistemul umanitar internațional de azi. Rezoluția a impulsat crearea de mecanisme umanitare care sunt cruciale pentru răspunsurile operaționale actuale. Un exemplu în acest sens este CPIA, care reunește diferite părți ale ONU pentru un răspuns mai coordonat și armonizat spre a ajunge la persoanele care au nevoie de asistență urgentă.

Un alt mecanism special a fost creat prin Rezoluția CS al ONU nr. 1888 din 2009²⁸ prin care a fost instituit Oficiul reprezentantului special al Secretarului General al ONU pentru combaterea violenței sexuale în conflictele armate. Pornind de la obligația de a atrage la răspundere penală făptuitorii care au comis fapte de violență față de femei, a fost stabilită obligația de cooperare a statelor pentru atragerea la răspundere penală a făptuitorilor. Un astfel de mecanism de cooperare ce asigură justiția internațională este instituit de Curtea Penală Internațională (CPI). Potrivit Statutului CPI, cap. IX, este prevăzută obligația statelor de a coopera cu Curtea în anchetele și urmărirea pentru crimele ce țin de competența CPI. Curtea nu are poliție proprie, prin urmare trebuie să mizeze pe cooperarea statelor, care este esențială în ceea ce privește arestarea și predarea suspectilor. Prin crearea CPI, statele au stabilit un sistem bazat pe doi piloni: pilonul judiciar asigurat de Curte și pilonul operațional ce asigură executarea deciziilor Curții de către state. Acțiunile de investigație în astfel de cauze pot fi inițiate de CPI (potrivit principiului subsidiarității) ori de state, conform competenței, în cazurile faptelor incriminate de Statutul de la Roma ce se referă la cazurile de violență sexuală. În orice caz, atât statele, cât și CPI urmează să respecte dispozițiile speciale privind audierea victimelor și martorilor.

Mecanismul aplicabil de **Curtea Penală Internațională** confirmă necesitatea unei abordări specializate în lucrul cu victimele violenței sexuale, mai ales în contextul unui conflict armat, când aceste încălcări vădite a drepturilor fundamentale ale persoanei trebuie privite prin prisma contextului umanitar și a dreptului internațional. Prin urmare, și statele vizate pe teritoriul cărora sunt identificate astfel de cazuri de violență sexuală ce are legătura cu conflictul armat urmează să-și adapteze acțiunile de intervenție. Acestea ar trebui să prevadă în orice situație de interacțiune cu organele de drept participarea unui specialist specializat în lucrul cu persoane ce prezintă simptome ale stresului post-traumatic, în special a traumei generate de actul violenței sexuale la care a fost expusă persoana.

La nivelul ONU și a structurilor subordonate acestea au fost elaborate un șir de măsuri menite să asigure protecția femeilor și fetelor împotriva violenței pe timpul conflictelor armate. Respectiv, ONU a creat o strategie de intervenție eficientă în domeniul combaterii violenței bazate pe gen în context umanitar, unde fiecare dintre actorii interesați au acces la nivel global și regional atunci când este necesară intervenirea în scopul asigurării respectării drepturilor omului împotriva abuzurilor și violenței în bază de gen.

Strategia ONU de intervenție în combaterea violenței bazate pe gen în contextul conflictelor armate (SCVBGAC)²⁹ este primul mecanism standardizat la nivel global ce facilitează abordarea multisectorială a prevenirii și combaterii violenței în bază de gen în situații umanitare. Scopul acesteia constă în asigurarea unui mecanism eficient de protecție a femeilor și fetelor supuse violenței bazate pe gen în context umanitar, prin crearea unui cluster

27 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/584/92/IMG/NR058492.pdf?OpenElement>

28 <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/534/47/PDF/N0953447.pdf?OpenElement>

29 https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf

de organizații internaționale și regionale care vor asigura în colaborare cu statele membre un mecanism eficient de protecție pe domeniul specificat. **Astfel, primul capitol de intervenții la nivel global îl reprezintă domeniul asigurării și protecției sănătății** persoanelor supuse abuzului și violenței în context umanitar, condus de Organizația Mondială a Sănătății (OMS)³⁰, care urmărește consolidarea individuală și capacitarea instituțiilor naționale de a răspunde mai bine și mai rapid la problemele de sănătate din mediile umanitare. Inclusiv în probleme care reies din cauza abuzului sau violenței bazate pe gen. La nivel de state partenarii din domeniul sănătății, care lucrează pentru a evalua și analiza informațiile, clasifică intervențiile, construiesc o strategie și un plan de acțiune bazat pe dovezi și monitorizează starea de sănătate. De asemenea, sectorul de sănătate are drept scop adaptarea/replanificarea după caz, mobilizarea resurselor și pledarea pentru acțiuni de sănătate în contextul crizelor umanitare. Clusterul de sănătate mai are și sarcina de a sprijini, promova, susține și conduce acțiuni în domeniul sănătății reproductive. Aceasta include serviciul inițial minim, care abordează prevenirea și răspunsul la violența sexuală și sănătatea reproductivă cuprinzătoare, inclusiv în cazurile de violență bazată pe gen în contextul umanitar.

Un alt domeniu de intervenție îl reprezintă segmentul coordonat de Înalțul Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR/ICNUR),³¹ care își catalizează eforturile în contextul persoanelor refugiate și a celor strămutate, inclusiv pe segmentul protecției persoanelor împotriva abuzului și violenței în context umanitar, catalogând-o drept o intervenție de urgență în contextul conflictelor armate cu sau fără caracter internațional. Astfel, ICNUR împreună cu UNICEF și alți parteneri înființează „Blue Dot Safe Space”, Hub-uri de protecție și sprijin de-a lungul principalelor puncte de trecere și rute de tranzit. Serviciul „Blue Dots” oferă un spațiu sigur, sprijin și recomandări pentru îngrijirea sănătății, educație, sprijin psihosocial și multe altele. Acesta reunește servicii de protecție critice și informații pentru persoanele refugiate care fug de pe urma conflictului armat, cu un accent deosebit pe copii, fete, femei și alte persoane expuse cel mai mult riscului, precum copii neînsoțiți, copii separați sau persoane cu dizabilități. De asemenea, oferă o intervenție pro-activă în cazuri de suspectare a traficului, cazuri de violență sexuală sau bazată pe gen și refugiați din comunitatea LGBTIQ+. ICNUR lucrează îndeaproape cu autoritățile pentru a sprijini unitățile de primire pentru refugiații nou sosiți, precum și pentru a oferi asistență financiară în numerar de urgență în mai multe țări vecine pentru a ajuta refugiații să își acopere nevoile cele mai urgente și imediate până când își pot găsi de lucru sau pot primi sprijin social. Totodată, oferă sprijin statelor în consolidarea politicilor de protecție și promovare a drepturilor omului, inclusiv politicile de prevenire și protecție a violenței bazate pe gen în context umanitar.

Planul de acțiuni al Națiunilor Unite pentru combaterea violenței sexuale în context umanitar³² este un alt domeniu de acțiuni, care cuprinde o rețea din treisprezece organizații și entități lansate în martie 2007. Rețeaua își propune să amplifice la nivelul întregului sistem al Națiunilor Unite eforturile de combatere a violenței sexuale legate de conflictele armate cu implicarea Consiliului de Securitate în totalitatea Rezoluțiilor relevante ca platformă critică de coordonare. Entitățile Națiunilor Unite, inclusiv Misiunile de teren și echipele de țară, pot solicita sprijin tehnic și strategic de la ONU în scop de îmbunătățire a coordonării și coeziunii pe teren. Respectiv, Strategia concepută are scopul să combată violența sexuală cu desfășurarea de expertize de coordonare, dedicate ajutorului domeniului de advocacy și a consolida cunoștințele persoanelor implicate. Inclusiv prin lansarea și diseminarea instrumentelor practice menite să îmbunătățească eforturile colective de prevenire, raportare și răspuns la violența sexuală în timpul sau în urma acesteia în contextul conflictului armat.

---

30 <https://www.who.int/home>

31 https://www.ohchr.org/en/ohchr_homepage?gclid=Cj0KCQjwI92XBhC7ARIsAHLI9al1VY0IVc0EU1Qs7Nd0FKUcsyYbF3VRtG4f26PS6lVchjRag2aqp8QaApeLEALw_wcB

32 <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/about-us/un-action/>

Misiunile Națiunilor Unite de Menținere a Păcii³³ reprezintă un alt mecanism de protecție din cadrul măsurilor ONU pentru prevenirea și combaterea violenței asupra femeilor și fetelor în context umanitar. Astfel, în operațiunile multidimensionale de menținere a păcii ale Națiunilor Unite, Misiunile ONU au adoptat o abordare integrată pentru toate părțile sistemului ONU, care sunt active în zonele de conflict. Aceasta înseamnă că operațiunile de menținere a păcii ale organizației și mecanismele subsidiare din interiorul statelor lucrează pentru aceeași viziune strategică. Astfel, în cadrul misiunilor respective se instituie un reprezentant special adjunct al Secretarului General, care uneori este Coordonatorul Umanitar și Coordonatorul rezident al echipei de țară a Națiunilor Unite, care asigură o coordonare eficientă și integrarea eforturilor comune în zonele de conflict.

Oficiul Națiunilor Unite pentru coordonarea afacerilor umanitare reprezintă o altă instituție din familia ONU investită cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii violenței bazate pe gen în context umanitar. Astfel, Oficiul implementează politici bazate pe egalitatea de gen și protecția persoanelor în conflictele armate, inclusiv prin implementarea de măsuri de sporire a responsabilității față de persoanele afectate de abuzul sexual. De asemenea, un alt panel de acțiuni al Oficiului Națiunilor Unite pentru coordonarea afacerilor umanitare îl reprezintă desfășurarea Planurilor rapide de intervenție în zonele afectate de conflictele armate. Ultimul plan fiind elaborat în contextul conflictului ruso-ucrainean, elaborat în februarie 2022³⁴. În acest context este de menționat faptul că Planul elaborat a prevăzut un set de măsuri active de intervenție în domeniul prevenirii și combaterii abuzului și violenței bazate pe gen în context umanitar, care a fost predestinat pentru un eșantion de 149 de mii de persoane și a implicat costuri de peste 1,3 milioane de dolari SUA. De asemenea, Planul elaborat a pus accent, pe asigurarea accesului la servicii durabile și specializate pentru supraviețuitorii cazurilor de abuz și violență bazată pe gen și a persoanelor expuse riscului de abuz și violență. Aceasta includea activități precum advocacy, consolidarea capacităților, asistență tehnică și sprijin pentru autoritățile locale care urmăresc să sporească responsabilitatea pentru prevenirea și abordarea cazurilor de violență. Instituțiile guvernamentale naționale urmează să preia dezvoltarea serviciilor respective și să asigure sustenabilitatea acestora inclusiv în faza post conflict.

Măsurile elaborate acordă prioritate întăririi coordonării inter-cluster, intercomunitare și intersectorială între actori, asigurând victimele și potențialele victime cu tot spectrul de servicii conexe prevenției abuzului, dar și a diminuării efectelor post abuz. În plus, Planul își propunea sprijinirea actorilor locali, îmbunătățirea fiabilității cantitative și calitative cu privire la colectarea datelor dezagregate după sex, vârstă, dizabilități, starea familiei/ gospodăriei, precum și informații pe tipul de incidente (în interior/exterior etc.), acolo unde este posibil. Încurajarea unei mai mari coordonări este prin urmare esențială și contribuie, de asemenea, la creșterea recomandărilor, în special pentru a accesa asistență juridică și de sănătate, precum și pentru a se asigura că organele de aplicare a legii pun în aplicare mecanisme pentru protecția victimelor abuzului sau violenței sexuale bazate pe gen în context umanitar.

Totodată, Oficiul OCAU a elaborat un set de standarde prin care a definit principalii termeni în domeniul violenței bazate pe gen.³⁵ Astfel, acesta definește **violența bazată pe gen drept** un termen umbrelă pentru violența îndreptată către sau care afectează în mod disproporționat pe cineva din cauza identității sale de gen reale sau percepute. Oficiul mai specifică faptul că termenul „violență bazată pe gen” este în primul rând folosit pentru a sublinia diferențele de putere structurale, bazate pe gen, care pun femeile și fetele în pericol pentru mai multe forme de violență. Acestea includ acte care provoacă vătămări sau suferințe fizice, sexuale sau

33 https://reliefweb.int/report/world/dpkodfs-guidelines-integrating-gender-perspective-work-united-nations-military?gclid=Cj0KQCjwl92XBhc7ARIsAHL19an_hp35X8wLMLFipPgWDAPaGbCgmsilTfCw__8uX6dN5CVnVTopdQIaAhuXEALw_wcB

34 https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2022_hrp_eng_2022-02-11.pdf

35 https://www.unocha.org/sites/unocha/files/OCHA_SoP_Sexual_Misconduct_EN_07072021.pdf

mentale; amenințări de astfel de acte; constrângere; privarea de libertate, indiferent dacă are loc în domeniul public sau privat. În timp ce femeile și fetele suferă în mod disproporționat de VBG, bărbații și băieții pot fi de asemenea vizați. Termenul este folosit de Oficiu și pentru a descrie violența vizată împotriva persoanelor lesbiene, gay, bisexuale, transgender și intersexuale (LGBTI), unde o astfel de violență se referă la normele de masculinitate/feminitate și/sau de gen.

Cu referire la termenul de **abuz sexual**, Oficiul pentru coordonarea afacerilor umanitare susține că în contextul VBG aceasta este o intruziune fizică reală sau amenințată de natură sexuală, prin forță sau în condiții inegale sau condiții coercitive. Orice activitate sexuală cu o persoană sub 18 ani (un copil) este considerată ca fiind un abuz sexual. Abuzul sexual include violul, agresiunea sexuală, actul sexual cu un copil și/sau acțiunile perverse cu un copil. În contextul VBG, Oficiul mai definește și **exploatarea sexuală** ca fiind orice abuz real sau în formă de tentativă, inspirat de o poziție de vulnerabilitate și putere diferențiată față de victimă inclusiv, dar fără a se limita la sex tranzacțional sau profit monetar, social sau politic din exploatarea sexuală a victimei.

Spre final Oficiul mai indică și faptul că VBG poate fi exprimată și în cazurile de **hărțuire sexuală**, atunci când potențialele victime deși consideră că au evadat din situația de criză găsim un adăpost ferit de conflictul armat adesea pe teritoriul unui alt stat. Astfel, în momentul în care potențiala victimă urmează să se angajeze la un post de muncă, pot fi cazuri în care agresorul va profita de poziția de superioritate și de vulnerabilitatea victimei și va purcede la crearea unui mediu ostil victimei bazat pe necesitățile victimei de a-și menține locul de muncă. În asemenea cazuri Oficiul remarcă faptul că situațiile respective, deși excedă teatrul operațiunilor militare a conflictului armat, cauza de bază rămâne a fi anume condiția de vulnerabilitate a victimei creată de pericolul de pe urma căruia a fugit.

Tabelul nr. 4. Forme de violență sexuală, valabile și în context umanitar

	Exploatarea sexuală	Abuz Sexual	Hărțuire Sexuală
Cine participă	Victima + abuzator	Victima + abuzator	Victima + abuzator
Ce înseamnă	Abuzarea de starea de vulnerabilitate a victimei și diferența de putere ori abuzul de încredere. Beneficiile culese de pe urma activității sexuale a victimei.	Intruziunea fizică de natură sexuală. Utilizarea forței fizice.	Saluturile/atențiile nedorite cu tentă sexuală. Crearea unui mediu de lucru intimidator pentru victimă.
Exemple	Oferirea de anumite beneficii sau foloase în schimbul relațiilor sexuale (bani, lucruri sau beneficii). Angajarea femeilor pentru prestarea serviciilor sexuale; Amenințări despre exploatarea sexuală.	Atingeri, săruturi și îmbrățișări fără acordul persoanei. Amenințări cu acțiuni cu caracter sexual nedorite. Răpirea sau tentativa de răpire; Orișicare acțiune sexuală cu un copil.	Atingerile, săruturile sau conversațiile inacceptabile pentru un coleg de muncă. Tentativa sau abuzul sexual nedorit (violul, tentativa de viol).

Un alt mecanism global de intervenție a SCVBGAC îl reprezintă Comitetul Permanent de Inter-agenții³⁶, creat în 1991 prin rezoluția 46/182 a Adunării Generale a Națiunilor Unite. Este cel mai vechi și cel mai înalt forum de coordonare umanitară la nivel înalt al sistemului Națiunilor Unite. Acesta reunește șefii executivi ai 18 organizații pentru a formula politici, a stabili priorități strategice și a mobiliza resurse ca răspuns la crizele umanitare. Cu membri din interiorul și din afara Națiunilor Unite, Comitetul consolidează acțiunea umanitară colectivă prin implementarea unui răspuns coerent și unificat în domeniile de protecție a drepturilor omului rezultate din conflictele armate. În acest scop, CPIA pledează pentru principii umanitare comune și ia decizii strategice, politice și operaționale care au o influență directă asupra operațiunilor umanitare de pe teren. CPIA este prezidat de coordonatorul ajutorului de urgență, care facilitează rolul de conducere al Secretarului General al Națiunilor Unite. Comitetul se întrunește în mod regulat pentru a asigura pregătirea unui răspuns umanitar rapid și coordonat. Prin intermediul Coordonatorului Ajutoarelor de Urgență, CPIA scoate în evidență de asemenea probleme critice în atenția Secretarului General al Națiunilor Unite și a Consiliului de Securitate al ONU, precum violența bazată pe gen în context umanitar.

E de menționate *inter alia* Planul regional de răspuns pentru refugiați în contextul situației din Ucraina,³⁷ elaborat de Comitet, care prevede acțiuni inclusiv în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen în context umanitar (VBGCU). Astfel, CPIA a stabilit că intervențiile de protecție trebuie să includă identificarea celor mai vulnerabili refugiați, în special a victimelor violenței, copiii neînsoțiți și separați, persoane în vârstă, femei singure și a gospodăriilor conduse de femei.

Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (FNUP)³⁸ reprezintă un alt mecanism al comunității ONU, care și-a propus mai multe intervenții în domeniul prevenirii și combaterii violenței bazate pe gen în context umanitar. Astfel, FNUP, de comun cu alte organizații similare, a elaborat un șir de programe de intervenție pentru combaterea și prevenirea abuzului față de femei și fete. În acest context atragem atenția asupra acțiunilor comune cu organizații precum ICNUR și UNICEF, care au avut drept scop consolidarea capacităților statelor aflate în conflict și a statelor vecine în prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen. FNUP a elaborat un șir de ghiduri de intervenție pe segmentul vizat de prezentul studiu, prin care a atras atenția asupra necesității intervenției rapide și eficiente în asigurarea securității victimelor cazurilor de abuz și violență. Fondul a mai atras atenția și asupra necesității sporite de acțiuni în domeniul prevenirii abuzului față de copii, în special fete, atunci când este vorba de fete care se află fără părinți sau fără o altă persoană care în mod legal ar putea îndeplini rolul de părinte. În contextul crizei din Ucraina, FNUP acordă suport autorităților naționale ucrainene în scopul edificării mecanismelor de intervenție locală în domeniul combaterii tuturor formelor de abuz și violență.

Raportorul special al ONU pentru combaterea violenței asupra femeilor și fetelor³⁹ reprezintă un mecanism specializat al ONU, cu misiunea de monitorizare a respectării cadrului de reglementare internațional privind combaterea violenței împotriva femeilor/fetelor în jurisdicția Înalțelor Părți Contractante. Misiunea mecanismului respectiv devine una mult mai importantă în statele care sunt afectate de conflicte armate sau statele care oferă protecție persoanelor ce caută adăpost de pe urma acestor conflicte. Astfel, acesta a menționat faptul că „pentru a reduce riscurile de trafic a refugiaților și a persoanelor strămutate în interior trebuie să se acorde asistență și protecție eficace, fără discriminare, în special pe motive de rasă, sex, dizabilități sau alt statut, recunoscând că discriminarea și

---

36 <https://interagencystandingcommittee.org/>

37 <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2022-03/Ukraine%20Situation%20Regional%20Refugee%20Response%20Plan%20summary%20and%20Inter-Agency%20funding%20Requirements%20March-August%202022.pdf>

38 <https://www.unfpa.org/data/transparency-portal/unfpa-ukraine>

39 <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-violence-against-women>

rasismul pot crește vulnerabilitatea la trafic. Reamintind Rezoluția 2475 (2019) a Consiliului de Securitate, toate răspunsurile la riscurile de trafic de persoane trebuie să includă dizabilitățile și să asigure drepturile persoanelor cu dizabilități, inclusiv în ceea ce privește furnizarea de informații, accesul la cazare sigură și accesibilă, transport și orice asistență și măsuri de protecție. Pentru persoanele strămutate în interior este esențial să se asigure accesul la asistență și protecție umanitară”.⁴⁰

Reprezentantul Special al Secretarului General pentru violență sexuală în Conflicte Armate.⁴¹ Biroul Reprezentantului Special al Secretarului General pentru Violența Sexuală în Conflict este un birou al Secretariatului ONU care sprijină Reprezentantul Special al Secretarului General pentru Violența Sexuală în Conflict. Reprezentantul Special servește ca purtător de cuvânt al Națiunilor Unite și avocat politic pentru violența sexuală legată de conflict. El prezidează Acțiunea Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale în conflict (UN Action) și munca lui este susținută de o echipă de experți a Națiunilor Unite pentru statutul de drept/violența sexuală în conflict. Biroul a fost înființat prin rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1888 (2009), una dintr-o serie de rezoluții care a recunoscut impactul negativ pe care violența sexuală în conflicte îl are asupra comunităților și a recunoscut că această crimă subminează eforturile de asigurare a păcii și securității, de reconstruire a societăților.

Suplimentar cadrului normativ de *tough law* (dreptul dur) și *soft law* (dreptul moale), OCAU a mai prezentat un set de linii directoare, care nu are caracter obligatoriu, dar care urmează să guverneze relațiile dintre actorii umanitari și persoanele afectate de conflictele armate. Astfel, prezentele linii directoare au o aplicabilitate largă în comunitatea umanitară și se concentrează pe unele din cele mai importante orientări umanitare. Astfel, printre cele 18 seturi de linii directoare elaborate, remarcăm primordial **Protocoloalele Comitetul Permanent pentru Inter-agenții**, care sunt produsul eforturilor de consolidare a acțiunii umanitare prin procese succesive de reformă. În 2005-2006, Coordonatorul Ajutorului de Urgență (CAU) și CPIA au inițiat un proces de reformă umanitară pentru a îmbunătăți eficacitatea răspunsului umanitar printr-o mai mare predictibilitate, responsabilitate și parteneriat.

Una dintre adaptările din cele mai substanțiale ale procesului de reformă umanitară a fost adoptarea Abordării Cluster pentru coordonarea umanitară. Nota de orientare CPIA privind „Utilizarea abordării cluster pentru a consolida răspunsul umanitar” (2006)⁴² precizează responsabilitățile liderilor de sector/cluster la nivel global și de țară, oferă îndrumări privind aplicarea abordării cluster în noile situații de urgență și consolidează parteneriatele și complementaritatea. Responsabilități suplimentare pentru liderii clusterelor sunt abordate în „Ghidul operațional privind responsabilitățile liderilor de cluster/sector și Oficiul ONU pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare (OCAU) în managementul informațiilor” (2008).⁴³ Ghidul clarifică rolurile de gestionare a informațiilor într-o situație de urgență umanitară și promovează informarea eficientă, facilitează înțelegerea situațională, luarea deciziilor și asigură că activitățile de management a informațiilor, sprijină sistemele naționale de informații, standardele și capacitățile locale existente.

Summit-ul Universal Umanitar (SUU) a stabilit agenda pentru umanitate⁴⁴ care identifică angajamente voluntare pentru reducerea suferinței și furnizarea unei mai bune asistențe victimelor de pe urma crizei umanitare. SUU a avut loc la Istanbul, Turcia, în mai 2016 și a reunit 9.000 de participanți, reprezentând state membre ale ONU, organizații internaționale și

40 <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/ukraine-armed-conflict-and-displacement-heightens-risks-all-forms-sexual>

41 <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/about-us/about-the-office/>

42 <https://www.humanitarianresponse.info/en/coordination/clusters/document/iasc-guidance-note-using-cluster-approach-strengthen-humanitarian>

43 <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/202011/Operational%20Guidance%20on%20Responsibilities%20of%20Cluster-Sector%20Leads%20and%20OCHA%20in%20Information%20Management.pdf>

44 <https://agendaforhumanity.org/>

regionale, organizații internaționale, naționale și locale ale societății civile, precum și sectorul privat și mediul academic. În cei doi ani care au precedat SUU au fost organizate opt consultări regionale cu mai mulți parteneri interesați, o consultare globală și numeroase consultări specifice părților interesate sau industriei, iar rezultatele au contribuit la modelarea agendei SUU. Agenda pentru umanitate, elaborată de fostul secretar general al ONU, Ban Ki-moon, a fost un rezultat al SUU. Ca urmare a SUU au fost generate peste 3.500 de angajamente de acțiune.

„Grand Bargain” reprezintă un acord unic între unii dintre cei mai mari donatori și organizații umanitare, care s-au angajat să pună la dispoziția persoanelor aflate în dificultate mai multe mijloace umanitare și să îmbunătățească eficiența programului.⁴⁵ Scopul „Grand Bargain” este ca atât donatorii, cât și agențiile să facă schimbări, astfel încât furnizarea de ajutor să fie mai eficientă și resursele umane și financiare să fie eliberate în beneficiul direct al populațiilor afectate.

Un alt concept de linii directoare este reprezentat de Carta umanitară și standardele minime în răspunsul umanitar (Manualul Sphere).⁴⁶ Ghidul cuprinde un set de principii comune și standarde minime universale recunoscut la nivel internațional pentru furnizarea de asistență umanitară. Manualul prevede aspecte de îmbunătățire a calității asistenței oferite persoanelor afectate de dezastre, cât și responsabilitatea actorilor umanitari față de persoanele afectate, donatori și parteneri. Standardele manualului ghidează acțiunea umanitară în patru domenii principale: (1) alimentarea cu apă, salubritatea și promovarea igienei; (2) securitatea alimentară și nutriția; (3) adăpostire, așezare și articole nealimentare; și (4) acțiuni de sănătate. Există de asemenea o serie de standarde însoțitoare Sphere, publicate ca volume separate, care sunt construite pe aceeași fundație, elaborate prin același proces de consultare și compilate cu aceeași rigoare ca și manualul Sphere (2011).

Oficiul pentru coordonarea afacerilor umanitare similar standardelor enunțate supra mai prezintă și **Standardul Umanitar de Bază privind Calitatea și Responsabilitatea (SUBCR)**⁴⁷, care este rezultatul unui proces de consultare globală, ce adună elementele cheie ale standardelor și angajamentelor umanitare existente. Acesta stabilește nouă angajamente pe care organizațiile și persoanele implicate în răspunsul umanitar le pot folosi pentru a îmbunătăți calitatea și eficacitatea asistenței pe care o oferă și pentru a facilita o mai mare responsabilitate față de comunitățile și persoanele afectate de criză. SUBCR descrie elementele esențiale ale acțiunii umanitare bazate pe principii, responsabile și de înaltă calitate. Organizațiile umanitare își pot alinia propriile proceduri interne cu SUBCR și îl pot de asemenea folosi ca bază pentru verificarea performanței.

Pe lângă SUBCR a mai fost elaborat **Pachetul Minim de Servicii Inițiale privind Sănătatea Reproducerii în Situații de Criză**,⁴⁸ care prescrie acțiunile primordiale pentru a răspunde nevoilor de sănătate a reproducerii la începutul fiecărei crize umanitare. Astfel, Pachetul opinează asupra necesității de identificare a unei organizații care să coordoneze răspunsul pentru sănătatea sexuală și reproductivă; previne și gestionează consecințele violenței sexuale; reduce transmiterea HIV; previne decesul și îmbolnăvirea mamei și a nou-născuților; promovează integrarea îngrijirii complete a sănătății sexuale și reproductive cu asistența medicală primară. Aceste acțiuni reprezintă punctul de plecare pentru coordonarea și programarea sănătății reproductive și oferă bază pentru servicii suplimentare prin perioada de răspuns și recuperare. Pachetul mai precizează că serviciile primare listate ar trebui să fie susținute și extinse cu servicii complete de sănătate a reproducerii pe durata crizelor

---

45 <https://interagencystandingcommittee.org/grand-bargain>

46 <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere#ch001>

47 <https://corehumanitarianstandard.org/the-standard>

48 <https://www.unfpa.org/resources/minimum-initial-service-package-misp-srh-crisis-situations>

prelungite și a redresării. A fost elaborat în 2010 prin Grupul de lucru inter-agenții (CPIA) privind sănătatea reproducerii în situații de criză, în colaborare cu Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (FNUP) și alți parteneri internaționali și regionali. CPIA încurajează actorii umanitari, factorii de decizie politică și donatorii să devină mai conștienți și responsabili pentru implementarea acestui instrument critic. Instrumentul este în prezent în curs de revizuire, dar obiectivele rămân similare.

La final, unul dintre cele mai importante concepte pentru prezentul studiu îl reprezintă **Angajamentele Comitetului Permanent pentru Inter-Agenții privind responsabilitatea față de persoanele afectate și protecția împotriva exploatării și abuzului sexual**,⁴⁹ care prevede patru angajamente critice de lucru în comunitate în cazurile exploatării și abuzului sexual:

- leadership;
- participare și parteneriat;
- informații, feedback și acțiune;
- rezultate.

Aceste angajamente reflectă evoluții esențiale, cum ar fi Standardul Umanitar de Bază (SUB) și activitatea desfășurată de CPIA cu privire la mecanismul de comunicare a cazurilor de abuz și violență inter-agenții, inclusiv prevenirea exploatării și abuzului sexual.

La nivel european, răspunsul Uniunii Europene la situația din Ucraina în contextul conflictului armat, nu s-a lăsat așteptat. Astfel, a fost adoptată decizia de punere în aplicare (UE) 2022/382 a Consiliului din 4 martie 2022 de constatare a existenței unui aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina în înțelesul articolului 5 din Directiva 2001/55/CE și având drept efect introducerea unei protecții temporare;⁵⁰ Rezoluția Parlamentului European din 7 aprilie 2022 referitoare la protejarea de către UE a copiilor și tinerilor care fug din calea războiului din Ucraina;⁵¹ Rezoluția Parlamentului European din 5 mai 2022 referitoare la impactul războiului împotriva Ucrainei asupra femeilor.⁵² În acest sens, Parlamentul European solicită instituțiilor UE să înființeze un grup operativ în care să fie incluse femeile și societatea civilă din teren; solicită ca Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională (IVDCI) să ofere asistență sub formă de fonduri de formare pentru femeile și ONG-urile din Ucraina, pentru a le permite să participe la eforturile de soluționare a conflictelor și de reconstrucție post-conflict; invită instituțiile Uniunii și statele membre să acorde o atenție deosebită egalității de gen în eforturile lor de a pune capăt acestui război. Recomandarea (UE) 2020/1366 a Comisiei din 23 septembrie 2020 privind un mecanism al UE de pregătire pentru situații de criză și de gestionare a crizelor legate de migrație⁵³ vine să identifice rolul procesului general de gestionare a crizelor, inclusiv coordonarea necesară între mecanismele Uniunii Europene și statele membre.

---

49 <https://interagencystandingcommittee.org/accountability-affected-populations-including-protection-sexual-exploitation-and-abuse/documents-56>

50 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32022D0382>

51 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0120_RO.html

52 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0206_RO.html

53 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2020.317.01.0026.01.RON&toc=OJ%3AL%3A2020%3A317%3AFULL

Ca și răspuns la încălcările flagrante ale drepturilor omului, după anexarea ilegală a Crimeii și a Sevastopolului și la destabilizarea deliberată a Ucrainei, Uniunea Europeană impune măsuri restrictive față de Federația Rusă (Regulamentul (UE) nr. 833/2014 al Consiliului privind măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina⁵⁴ și Regulamentul (UE) nr. 269/2014 al Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei⁵⁵).

La 23 februarie 2022, UE a extins sancțiunile ca răspuns la recunoașterea zonelor controlate neguvernamental din regiunile Donețk și Lugansk din Ucraina și la ordonarea forțelor armate ruse în aceste zone. Deși nu putem vorbi despre un impact direct al sancțiunilor în vederea combaterii violenței împotriva femeilor și fetelor în context umanitar, totuși recunoașterea ilegalităților față de un subiect sau altul implică consecințele scontate pe termen lung.

Principalele constatări

- La nivel internațional au fost create mai multe mecanisme de protecție a femeilor și fetelor de orice formă de violență în context umanitar. Principiile de răspuns pun accent pe abordarea coordonată și armonizată prin implicarea mai multor actori umanitari care ar trebui să coopereze în vederea asigurării protecției corespunzătoare femeilor strămutate ori refugiate afectate de violență. Un aspect important al cooperării vizează și acțiunile de investigare și examinare a cazurilor menite să atragă la răspundere penală făptuitorii.
- Mecanismele internaționale create în context umanitar confirmă necesitatea unei abordări specializate în lucrul cu victimele violenței sexuale, care în contextul conflictului armat nu este doar o încălcare vădită a drepturilor fundamentale ale persoanei, ci trebuie privită și prin prisma contextului umanitar și a dreptului internațional. Prin urmare, statele vizate pe teritoriul cărora sunt identificate cazuri de violență sexuală ce au legătură cu un conflict armat urmează să-și adapteze acțiunile de intervenție, care ar trebui să prevadă cel puțin ca în orice situație de interacțiune cu organele de drept să participe și personalul specializat în lucrul cu persoanele ce prezintă simptome ale stresului post-traumatic.
- Abordarea violenței bazate pe gen în context umanitar trebuie să fie una multisectorială. Aceasta ar presupune crearea unui cluster de organizații internaționale și regionale care trebuie să asigure în colaborare cu statele membre un mecanism eficient de protecție pe domeniul specificat.
- Măsurile ce vizează domeniul asigurării și protecției sănătății persoanelor strămutate ori refugiate în context umanitar trebuie să prevadă obligatoriu măsuri de redresare a problemelor de sănătate generate de abuz ori experiența de violență la care femeile au fost expuse. Serviciul medical inițial minim trebuie să țină cont și de necesitățile pentru sănătatea reproductivă.
- Spațiile sigure și de sprijin (de tip Blue Dot Safe Space) în care femeile strămutate și copiii acestora ar putea primi informații și recomandări privind serviciile de sănătate, educație, sprijin psihosocial sunt un serviciu de bază în contexte umanitare.

---

54 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:02014R0833-20220413&from=EN>

55 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R0269-20220414&from=EN>

- Dimensiunea de advocacy și politici publice trebuie valorificată în contexte umanitare, prin desfășurarea de expertize, acțiuni de consolidare a cunoștințelor persoanelor implicate, inclusiv prin lansarea și diseminarea instrumentelor practice menite să îmbunătățească eforturile colective de prevenire, raportare și răspuns la violența sexuală, în contextul conflictului armat.
- Femeile și fetele victime ale violenței sexuale în context umanitar trebuie să poată accesa servicii durabile și specializate pentru supraviețuitorii cazurilor de abuz și violență bazată pe gen. Instituțiile guvernamentale urmează să preia dezvoltarea serviciilor respective ori să extindă activitatea serviciilor existente prin includerea femeilor strămutate/refugiate ca o nouă categorie de beneficiare și să asigure sustenabilitatea acestora, inclusiv în faza post conflict.
- Actorii locali au nevoie de suport în vederea îmbunătățirii proceselor de colectare de date dezagregate după sex, vârstă, dizabilități, starea familiei/gospodăriei, precum și informații despre tipul de incidente. La fel, conform standardelor internaționale, specialiștii la nivel local trebuie capacitați în vederea îmbunătățirii cooperării la nivel local, care ar permite accesarea asistenței juridice și de sănătate pentru victime și punerea în aplicare a mecanismelor pentru protecția victimelor abuzului sau violenței sexuale bazate pe gen în context umanitar.
- Orice intervenție în cazuri de violență sexuală față de femei și fete strămutate ori refugiate trebuie să asigure respectarea standardelor umanitare de bază privind calitatea și responsabilitatea acțiunilor realizate. Această ar presupune că pe lângă respectarea principiilor de lucru cu victimele violenței în bază de gen și violenței sexuale, profesioniștii din prima linie trebuie să cunoască și să aplice și principiile umanitare de răspuns, reieșind din statutul special al acestor victime.
- Actorii implicați la răspunsul coordonat în acțiunile umanitare urmează să prevadă și să aplice politicile de combatere a abuzului și a violenței față de femei și fete, inclusiv față de personalul care lucrează în acțiunile umanitare.

3.

**Răspunsul Republicii
Moldova și măsurile de
prevenire și combatere
a violenței față de femei
și fete în contextul
umanitar**

3.1. Riscuri, vulnerabilități și necesități ale femeilor și fetelor strămutate forțat din cauza conflictului armat în Ucraina

Conflictul armat din Ucraina reprezintă o gravă amenințare la viața, bunăstarea psiho-emoțională, siguranța și sănătatea a milioane de femei și fete, generând riscuri specifice de gen și vulnerabilități sporite. Impactul de gen al războiului a fost analizat de mai multe organizații internaționale, ce au evidențiat câteva domenii problematice din care derivă un spectru vast de necesități pentru o mai bună protecție a femeilor și fetelor.⁵⁶ Timp de nouă luni de la începutul războiului povara de întreținere a familiei a fost pusă pe umerii femeilor, care au avut responsabilitatea de a avea grijă de copii și persoane în etate. Potrivit unei analize realizate de UN Women, războiul a determinat o schimbare de roluri de gen și perspective privind implicarea femeilor, care în absența bărbaților au preluat toate responsabilitățile gospodăriei.

Femeile strămutate din cauza războiului din Ucraina s-au confruntat cu diverse forme de violență la toate etapele de strămutare, atât în zona de conflict, în țările de tranzit, cât și în țările de destinație finală, în care au decis să se refugieze. Aceste experiențe de violență includ violența fizică și sexuală (lovituri, restricționarea deplasării etc.), psihologică, emoțională (șantaj, amenințare de a-i lua copiii etc.), verbală (umilire, discurs de ură etc.) și economică (limitarea resurselor, controlul financiar etc.). Violența interpersonală de obicei se intensifică în țările de refugiu și post-conflict, inclusiv ce derivă din politici de imigrare și azil. Supraviețuitoarele au relatat despre experiențe de violență interpersonală (din partea partenerului sau în comunitate), violență structurală (înrădăcinată în societate prin care se menține inegalitățile între diferite grupuri sociale) și violența simbolică (violența ascunsă bazată de dezechilibru de putere). Unele incidente de violență au fost descrise ca situaționale sau incidente unice, altele erau comise în mod intenționat și strategic, cu scopul de a dăuna migrantilor.

În țările de destinație în care femeile și-au găsit refugiu acestea au fost expuse diferitelor forme de violență, precum ar fi neglijența instituțională ori abuzul sexual în centre de acomodare. Au fost semnalate cazuri de abuz emoțional, psihologic, fizic și economic din partea familiei ori membrilor comunității. În unele cazuri noul context social a amplificat violența în familie, femeile fiind expuse la mai multe experiențe de violență, de o gravitate mai mare.⁵⁷ În ultimele luni (24 februarie 2022 – noiembrie 2022), organizațiile ce oferă suport femeilor au înregistrat cazuri unice de violență în familie, violență sexuală ori alte forme de violență emoțională comise față de refugiate. Acestea fie au apelat la serviciile de consiliere telefonică, ce oferă suport informativ și psihologic gratuit și anonim, fie femeile au relatat despre experiența de violență în discuțiile cu specialiștii care le ofereau suport psihosocial ori medical. Deși au fost semnalate mai multe cazuri de violență față de refugiate, cu părere de rău acestea nu au ajuns în vizorul organelor de drept. În unul din cazurile sesizate, femeia a relatat despre violul prin care a trecut în Ucraina, comis de persoane din forțele armate. În alte cinci cazuri, femeile au relatat despre experiențe de hărțuire sexuală, viol conjugal și violență în familie, precum și alte experiențe de violență sexuală la care ar fi fost expuse în Republica Moldova.

Cu toate acestea, conform datelor statistice furnizate de IGP, la 2 septembrie 2022 organele de drept la nivel național nu au înregistrat infracțiuni privind viața sexuală comise față de femei refugiate. Aceste date reconfirmă multitudinea de bariere cu care se confruntă femeile

⁵⁶ <https://www.orfonline.org/research/wars-gendered-costs/>

⁵⁷ „Nobody helped me”. Forced migration and sexual and gender-based violence: findings from the SEREDA project, march 2022.

refugiate în raportarea cazurilor de violență. O primă barieră este accesibilitatea serviciilor și informațiilor despre aspectele legale și procesuale din Moldova. Faptul că se află în țară străină, în care nu cunosc prea bine contextul local și procedurile legale, limba și organizațiile care ar putea să le ofere ajutor, creează impedimente în raportarea acestor cazuri. Femeile consiliate la Telefonul de Încredere 0 8008 8008 au semnalat despre lipsa de încredere în autorități, certitudinea că nu pot fi ajutate pentru că sunt persoane străine, teama de a semnală organele de drept despre cele întâmplate din frica de a fi lăsată pe drumuri, de a fi blamată ori de a i se deveni cunoscută experiența traumatizantă. O altă barieră vizează disponibilitatea serviciilor de asistență și suport. În câteva cazuri sesizate din localități mai îndepărtate de Chișinău femeile au acceptat serviciile de consiliere psihologică și juridică propuse prin implicarea echipelor mobile, care s-au deplasat la locul aflării femeilor. În aceste cazuri, nevoile de suport psihosocial, de oferire a serviciilor de însoțire și transportare au fost mai stringente.

În unul din cazuri, la scurt timp după sesizarea cazului de violență, femeia a părăsit teritoriul Republicii Moldova, plecând spre o altă țară de destinație pentru o formă de protecție temporară. Această instabilitate determinată de fluxul constant și masiv al femeilor și fetelor refugiate în Moldova, ca țară de tranzit, reprezintă o altă barieră în semnalarea cazurilor de violență către organele de drept și accesare de servicii.

La experiențe de violență sexuală au fost expuse din partea reprezentanților autorităților publice și femeile și fetele ce ofereau suport umanitar refugiatelor, iar în unul dintre cazuri – din partea unei persoane cu statut diplomatic ce activează într-o organizație care oferă suport refugiaților. Complexitatea acestor cazuri e mult mai sporită, reieșind din statutul special al făptuitorilor, dar și din barierele de comunicare cu autoritățile ce pot surveni din cauza limbii vorbite.

3.2. Lacune și provocări în răspunsul sistemic la cazurile de violență față de femei și fete în context umanitar

Răspunsul autorităților naționale în gestionarea crizei umanitare

Răspunsul Republicii Moldova la criza umanitară rezultată din conflictul armat din Ucraina a fost unul multidimensional. La 24 februarie, în baza prevederilor Legii privind regimul stării de urgență, de asediu și de război,⁵⁸ Parlamentul Republicii Moldova a declarat stare de urgență⁵⁹ urmare a izbucnirii ostilităților în Ucraina. Comisia pentru Situații Excepționale (CSE) a fost investită cu un șir de atribuții în domeniul gestionării situației de criză, măsuri speciale de protecție a refugiaților, de protecție a populației și a instituțiilor publice. Prin Dispoziția nr. 1 din 24 februarie 2022⁶⁰ CSE a dispus instituirea unui regim special de traversare a frontierei de stat de către cetățenii ucraineni. Autoritățile de la frontiera de stat a Republicii Moldovei au trecut în regim de alertă după instituirea stării de urgență. Inspectoratul General al Poliției

58 Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război; disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124336&lang=ro#

59 Hotărârea Guvernului nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență; disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130079&lang=ro

60 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.1_24.02.2022.pdf

de Frontieră, ca subdiviziune a MAI (Poliția de frontieră),⁶¹ este organul administrației care își exercită atribuțiile și implementează politica statului în domeniul managementului integrat al frontierei de stat, prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere. Regimul juridic de traversare a frontierei de stat a suferit modificări. Respectiv, pentru copii s-a permis intrarea în țară cu certificatul de naștere, actul de identitate național (buletin/card de identitate), pașaport, iar pentru maturi accesul s-a dispus prin actul de identitate național (buletin/card de identitate) sau pașaport. Ulterior, Dispoziția nr. 1 a fost modificată prin Dispoziția nr. 6 din 3 martie 2022,⁶² iar traversarea frontierei de stat s-a acceptat și prin intermediul actelor de identitate cu termenul expirat.

Măsurile care facilitează accesul pe teritoriul Republicii Moldova au reprezentat un prim pas pe care autoritățile au decis să le pună în aplicare, astfel ca persoanele strămutate să reușească să se adăpostească cât mai curând, fără respectarea tuturor procedurilor legale.

Deși măsurile respective au avut drept scop facilitarea accesului pe teritoriul Republicii Moldova a persoanelor care fug de pe urma conflictului armat și din varii motive nu au deținut la momentul respectiv actele de identitate valabile, totuși această situație poate determina riscuri din perspectiva violenței bazate pe gen în contextul conflictului armat.

Astfel, persoanele refugiate, în special copiii străini, fiind fără un statut bine determinat pe teritoriul Republicii Moldova, riscă să devină victime ale violenței și/sau exploatării ori a traficului de copii. Mai mult, problema s-a acutizat în momentul în care autoritățile naționale au admis spre intrare copii care veneau în țară cu rude sau alte persoane fără a avea un statut de reprezentant legal în raport cu copilul. Cadrul de politici și legislativ de până la conflictul armat în Ucraina și criza umanitară determinată de aceasta oferea suficiente pârghii în vederea asigurării protecției femeilor și fetelor strămutate ori refugiate de orice formă de abuz sau violență. Cu toate acestea, la nivelul implementării acestor prevederi în contextul crizei umanitare, profesioniștii s-au confruntat cu un șir de provocări.

În acest context, organizațiile internaționale de comun cu autoritățile publice centrale ale statului au purces la elaborarea mecanismelor rapide și fiabile în contextul depistării și referii către autoritățile competente a copiilor potențiale victime ale traficului de copii sau a celor supuși abuzului și violenței în context umanitar. În acest sens este aplicabilă prevederea articolului 2 al Legii nr. 140 din 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Prevederile legii menționate supra se aplică tuturor copiilor aflați pe teritoriul Republicii Moldova, indiferent de cetățenia acestora. În acest context, autoritatea tutelară locală are obligația de a se autosesiza și/sau de a asigura recepționarea și înregistrarea sesizărilor cu privire la copiii aflați în situații de risc, inclusiv în cazul în care aceștia sunt supuși violenței. De asemenea, sunt aplicabile și prevederile Hotărârii de Guvern nr. 270 din 2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului,⁶³ care vine să execute prevederile Legii nr. 140 din 2013, menționate supra.

Prin Ordinul nr. 48/298/610/162/5 din 22.06.2022 cu privire la aprobarea **Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie**,⁶⁴ se instituie regulile și procedurile de intervenție. Raportate la criza umanitară, respectivele instrucțiuni acoperă tangențial situația femeilor și fetelor deplasate, având în vedere faptul că majoritatea dintre ele s-au strămutat fără a fi însoțite de soți sau concubini.

---

61 <https://www.border.gov.md/>

62 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitie_cse_1_24.02.2022_modif_d_3.5.6.7.8.10.18.20.21.25.28.pdf

63 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

64 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132204&lang=ro

De asemenea, noul **Mecanism național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 (MNRV) și Planul de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia**⁶⁵ include printre beneficiari și cetățenii străini ori apatrizi care au suferit de infracțiunile prevăzute în Legea nr. 137 din 2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor. Potrivit p. 44 al MNRV, beneficiarii care sunt victime ale infracțiunilor se numără cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizi care au suferit de infracțiuni prevăzute în Legea nr.137 din 2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, comise: 1) pe teritoriul Republicii Moldova; 2) în afara hotarelor Republicii Moldova, cu condiția ca victima (cetățean străin/apatrid) locuiește sau să aflu legal pe teritoriul Republicii Moldova.

Prin Dispoziția CSE a Republicii Moldova nr. 14 din 14 aprilie 2022 a fost aprobat Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina (în continuare – Regulament),⁶⁶ care prevede un concept de colaborare intersectorială dintre Biroul de Migrație și Azil, Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Poliția de Frontieră. Regulamentul are drept obiectiv stabilirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, asistența, referirea, monitorizarea și evidența copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina. Totodată, în opinia noastră, mecanismul intersectorial citat supra își va produce efectul doar pentru perioada cât se va menține starea de urgență, iar lipsa de mecanisme instituționalizate din partea Guvernului Republicii Moldova la capitolul protecției copiilor străini intrați pe teritoriul Republicii Moldova de pe urma conflictului armat, va duce la menținerea situației de risc pentru victimele abuzului și exploatarei sexuale.

Numărul mare de persoane din Ucraina care au traversat frontiera de stat după data de 24 februarie a determinat autoritățile să instituie **Centre de plasament, în regim de urgență, pentru a asigura cazarea și a le oferi asistența primară de care aveau nevoie**. Astfel, prin Ordinul nr. 21 din 26.02.2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Centrului de plasament temporar pentru refugiați⁶⁷ a fost reglementată crearea, funcționarea, ordinea interioară a Centrului de plasament. Constatăm că Regulamentul menționat nu conține careva prevederi axate pe protecția femeilor și fetelor împotriva violenței sau abuzului ori un mecanism de raportare, asigurat prin intermediul centrelor de plasament. **Se atestă și lipsa unor standarde minime de calitate care ar identifica și reglementa procedurile de sesizare, monitorizare și combatere a cazurilor de violență și abuz față de beneficiari.**

Un alt aspect lacunar vizează **procesul de verificare a voluntarilor implicați în furnizarea suportului persoanelor refugiate** care au fugit din calea războiului. Cadrul legal existent stabilea unele prevederi clare în Legea cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor privind implicarea voluntarilor în oferirea asistenței victimelor: „Voluntar poate fi persoana care nu are antecedente penale și ale cărei calități morale corespund activității de reabilitare a victimelor infracțiunilor” (art. 4, alin. (3)). De asemenea, „Voluntarul nu poate acorda servicii de suport victimelor infracțiunilor în cazul în care există un conflict între exercitarea atribuțiilor și intereselor personale ale acestuia în calitate de persoană privată, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii”. Acestea însă se referă nemijlocit la serviciile furnizate victimelor unei categorii de infracțiuni ce cade sub incidența Legii nr. 137 din 29.07.2016.

65 https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-10_nu_321_msmps_2020.pdf

66 https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_14_14.04.2022.pdf

67 <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/03/Regulamentul-de-organizare-si-functiune-a-Centrului-de-plasament-temporar-pentru-refugiați.pdf>

Cât privește cadrul general de desfășurare a activităților de voluntariat în Republica Moldova, Legea voluntariatului nr. 121 din 18.16.2010 nu stabilește o modalitate de selecție a voluntarilor care ar ține cont de eventualele riscuri de abuz, violență ori exploatare la care ar putea expune beneficiarii cu care ar urma să interacționeze în realizarea activității de voluntariat. Aceasta a facilitat pe de-o parte mobilizarea unui număr mare de voluntari în primele luni ale crizei umanitare, pentru a oferi asistența și suportul necesar persoanelor refugiate. Totodată, **a creat o zonă de risc prin lipsa unor mecanisme clare și viabile de selecție și verificare a activității voluntarilor, în mare parte implicarea acestora fiind nereglementată ori documentată, lăsând la latitudinea instituțiilor ori organizațiilor specializate care au mobilizat voluntarii să asigure calitatea intervenției și reducerea eventualelor riscuri de protecție ce ar fi putut surveni din activitatea lor.**

Actele normative aprobate de varii instituții și autorități în contextul gestionării mai eficiente a crizei umanitare nu s-au focusat pe priorități de protecție a femeilor și fetelor de violența în bază de gen. Un exemplu de bune practici ar fi planul de acțiuni privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane în contextul Planului de Răspuns la Situația din Ucraina pentru perioada 01 iulie 2022 – 01 iulie 2023, care, în baza angajamentelor și recomandărilor internaționale, a stabilit un șir de măsuri ce urmează a fi întreprinse de comunitatea anti-trafic în vederea diminuării riscurilor în rândul refugiaților.

Implicarea actorilor umanitari în gestionarea riscurilor de violență față de femei și fete refugiate

În contextul Republicii Moldova remarcăm că organizațiile internaționale au demarat o operațiune de amploare menită să acorde asistență rezidenților Ucrainei, inclusiv celor de pe teritoriul Moldovei. La punctul de trecere a frontierei Palanca refugiații au fost întâmpinați de personalul organizațiilor internaționale interguvernamentale și neguvernamentale care i-au ajutat să-și afle orientarea și să decidă ce să facă în continuare, le-au oferit sprijin material și legal astfel ca să le asigure nevoile de bază. Noile realități au determinat actorii internaționali să-și revizuiască modalitățile de lucru pentru a face față realităților noului conflict armat și în prezent își extind cele mai eficiente programe, inclusiv pentru furnizarea de asistență financiară în numerar.

O parte semnificativă a răspunsului agențiilor ONU este orientată spre sprijinirea capacității de răspuns a Guvernului, precum și a sectorului asociativ care au oferit un sprijin extraordinar în ceea ce privește găzduirea, oferirea de cazare de urgență și hrană pentru refugiații care sosesc pe teritoriul Republicii Moldova. De rând cu serviciile disponibile din partea ONU, precum cazarea, asistența financiară, transferul spre UE sau în țările de origine, asistența informațională pentru copii și tinerii veniți din Ucraina, linia verde pentru refugiați și familiile gazdă, mecanismul ONU de protecție a prevăzut și un instrument special privind raportarea cazurilor de abuz și exploatare sexuală.⁶⁸ Astfel, ONU încurajează raportarea unei îngrijorări suspecte sau un incident de exploatare sexuală și abuz de către o persoană care lucrează în contextul acomodării rezonabile a refugiaților către ICNUR sau către orice altă organizație umanitară și subliniază că aceasta nu afectează în nici un fel dreptul de acces în continuare la protecție și asistență umanitară. ICNUR susține că reclamațiile sunt tratate în siguranță și confidențial: numele și informațiile personale nu vor fi partajate nimănui sau nici unei organizații fără consimțământul persoanei. A fost creat de asemenea Grupul de acțiune

---

68 <https://help.unhcr.org/moldova/reportingsea/>

privind egalitatea de gen (GTF), fiind co-prezidat de UN Women și Platforma pentru Egalitate de Gen. Din grupul GTF fac parte 50 de reprezentante ale Guvernului, ONU, ONG-uri, inclusiv ale organizațiilor care activează la nivel de comunitate, pentru a răspunde prompt la nevoile refugiaților.⁶⁹

Women's Peace & Humanitarian Fund (WPHF) este o inițiativă inovatoare care dă putere femeilor locale să devină o forță de răspuns la criză și pace durabilă. Prin intermediul acestei inițiative este canalizată finanțare instituțională și programatică flexibilă către organizațiile locale ale societății civile pentru a oferi suport femeilor din Ucraina și Moldova. Asistența umanitară esențială acordată femeilor refugiate, strămutate și intern deplasate este centrată pe a spori redresarea economică și participarea la planificarea și răspunsul umanitar, în general și, pentru a proteja femeile și fetele afectate de conflict împotriva violenței sexuale și de gen, în special.⁷⁰

De la începutul conflictului armat, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), împreună cu partenerii locali au creat „Orange Safe Space” pentru femei, tineri și persoane în vârstă, în centrele de plasare temporară a refugiaților din Republica Moldova. Aceste spații sigure aveau scopul de a oferi femeilor și fetelor din Ucraina sprijin imediat, consiliere și de a servi drept puncte de asistență imediată și primară în cazurile de violență în bază de gen, de a face accesibile serviciile specializate de sănătate sexuală și reproductivă.⁷¹

Un alt domeniu pe care actorii umanitari și-au concentrat eforturile vizează instruirea profesioniștilor privind violența în bază de gen și violența sexuală în context umanitar. Circa 2.503 de persoane au fost instruite pe probleme de protecție în toată Republica Moldova. Această acțiune include personal guvernamental și ONG-uri, circa 1.968 de actori din prima linie care au fost instruiți despre violența bazată pe gen (GBV), mecanisme sigure menite să sprijine implementarea ghidurilor privind căile de raportare și asistență. Un ghid de buzunar privind violența în bază de gen a fost actualizat, tradus în română și distribuit printre parteneri.⁷²

Monitorii internaționali mai specifică faptul că mulți oameni încearcă să intre în afara punctelor oficiale de trecere a frontierei (de-a lungul așa-numitei „granițe verzi”), înfruntând riscuri serioase de protecție, deoarece recurg la rețele de „contrabandă”. Astfel, ei sunt expuși violenței, abuzului și exploatării, un risc similar fiind și în cazul refugiaților de pe teritoriul Ucrainei, resortisanți ai statelor terțe. În acest sens Guvernul a facilitat acordarea serviciilor de transport pentru persoanele care doresc să se deplaseze în interiorul țării, precum și pentru persoanele care vor să se deplaseze către țările vecine, cum ar fi România.

Prelungirea stării de urgență creează circumstanțe incerte privind întinderea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor strămutate din Ucraina, fiind necesare intervențiile CSE pe anumite segmente cu prevederi exprese: sănătate, cazare, proceduri de angajare în câmpul muncii, alte aspecte ce țin de regimul de ședere a persoanelor strămutate pe teritoriul Republicii Moldova. Considerăm că instituirea protecției temporare, în calitate de formă de protecție extraordinară pentru persoanele parvenite pe teritoriul statului, mecanism garantat prin Legea nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova, va reprezenta un instrument mai sigur de protecție internațională, având la bază mai multă certitudine pentru persoanele strămutate pe teritoriul Republicii Moldova, iar mecanismele de prevenire și protecție împotriva violenței față de femei și fete mai viabile. Considerăm de asemenea

---

69 O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina; disponibil online pe: <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2022-08/0%20scurt%C3%A2%20analiz%C3%A2%20impactului%20de%20gen%20in%20criza%20din%20Ucraina%20-%20Republica%20Moldova.pdf>

70 Women's peace & Humanitarian Fund; disponibil online pe: <https://wphfund.org/countries/ukraine/>

71 <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95786>

72 Ukrainian situation Flash update (09 september 2022); disponibil online pe: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-situation-flash-update-29-9-september-2022>

că acest fapt va determina ridicarea gradului de încredere în autoritățile naționale, astfel raportarea cazurilor de violență ar permite victimelor un grad mai sporit de protecție și sprijin. Or, incertitudinea privind timpul de aflare a persoanelor strămutate pe teritoriul țării, poate constitui un factor care determină neraportarea.

Se constată și realizarea unui număr mare de activități, divizate pe sectoare. Aceasta reprezintă o activitate comună a Guvernului Republicii Moldova, reprezentanților organizațiilor internaționale, organizațiilor neguvernamentale, a altor actori umanitari. Segmentele de bază pe care s-au creat grupuri de lucru și subgrupuri sunt:

- protecție;
- protecția copilului;
- violența bazată pe gen;
- educație;
- cazare și transport;
- asistență financiară;
- sănătate și alimentație;
- logistică și aprovizionare;
- managementul informațiilor;
- mijloace de trai și incluziune;
- rețeaua de prevenire a exploatării și abuzului sexual;
- grupul operativ pentru egalitate de gen.

Oficiul pentru Afaceri Umanitare, pe segmentul **protecție**, include și compartimentul de *protecție împotriva violenței bazate pe gen în context umanitar*, fiind implicați partenerii internaționali și naționali, precum UNICEF, UNHCR, UNFPA, OHCHR, IOM, KeyStone Moldova, Casa Mărioarei etc.

Principalele constatări

- Având în vedere profilul demografic al populației refugiate, în special femei și copii, există riscuri de protecție sporite, care includ violența sexuală, exploatarea și abuzul, precum și traficul de persoane. Riscul de violență bazată pe gen în context umanitar crește în adăposturi informale, în cazul facilităților de primire și tranzit, centre de cazare pentru refugiați și în transportul de la frontieră, până la facilitățile de tranzit și mai departe către alte țări, în special transportul aranjat în mod privat.
- În țările de destinație în care femeile și-au găsit refugiu acestea au fost expuse diferitelor forme de violență, precum ar fi neglijența instituțională ori abuzul sexual în centre de acomodare. Au fost semnalate cazuri de abuz emoțional, psihologic, fizic și economic din partea familiei ori membrilor comunității. În unele cazuri noul context social a amplificat violența în familie, femeile fiind expuse la mai multe experiențe de violență, de o gravitate mai mare.
- Statutul special al femeilor refugiate în cazuri de violență în bază de gen ori violență sexuală determină un spectru mai complex de necesități care trebuie luate în calcul: necesități de suport informațional, servicii de asistență furnizate în limba de comunicare a persoanei, necesitatea de ajutor material și asigurarea produselor de primă necesitate, necesitatea consilierii psihologice și suportului psiho-emoțional.

- Comunitatea actorilor umanitari în Republica Moldova au avut numeroase inițiative în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen și a violenței sexuale în context umanitar. Acestea au fost orientate atât pe asigurarea suportului informațional pentru femei și fete refugiate, consolidarea de capacități a profesioniștilor, crearea unor servicii noi adaptate contextului umanitar (centre statice de asistență de tip Blue Dot sau Orange Safe Space), cât și pe furnizarea de ajutoare umanitare, prin distribuirea de materiale de primă necesitate, de igienă ori chiar ajutor material. Această abordare complexă a fost posibilă datorită expertizei și suportului partenerilor internaționali, care au reușit să redirecționeze și să aloce fonduri de milioane în vederea susținerii domeniului ce vizează prevenirea și protecția femeilor refugiate de orice formă de violență, în context umanitar.
- Procedurile de identificare, intervenție, management al cazurilor în context umanitar trebuie integrate în cadrul normativ și infrastructura serviciilor existente de până la conflictul armat. Provocarea comunității umanitare, în primele luni ale conflictului armat a fost în a asigura continuitatea eforturilor naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei, prin adaptarea acestora la contextul umanitar și integrarea unor noi principii de lucru cu beneficiarii ce țin cont de principiile de asistență umanitară.
- În domeniul ce vizează protecția copiilor și anti-trafic au fost înregistrate inițiative de complementare a cadrului normativ existent cu unele linii directorii suplimentare, menite să asigure o protecție corespunzătoare noilor categorii de beneficiari în context umanitar.

4.

Concluzii și recomandări

Concluzii

- Reglementările internaționale ce vizează prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete sunt complexe și se extind și asupra contextului umanitar. Astfel că actorilor internaționali le revine obligația de a identifica pârgھیile de acțiune, centrate pe respectarea drepturilor omului și pe bunăstarea pe termen lung a populațiilor care sunt afectate de criză.
- Protecția femeilor și fetelor de violență în bază de gen și violență sexuală în context umanitar este un domeniu multisectorial, la limita între domeniul dreptului internațional al drepturilor omului, drept umanitar și drept al refugiaților. Prin urmare și răspunsul în cazurile de violență față de femei și fete refugiate necesită a fi adaptat din perspectiva complexității acestor cazuri, prin asigurarea pe de-o parte a măsurilor de protecție ce derivă din statutul de victimă a acestor forme de violență, pe de altă parte, din perspectiva statutului special de femeie strămutată forțat sau refugiată, care necesită o formă suplimentară de protecție focusată pe necesitățile umanitare.
- Cadrul politicilor publice, legal și normativ existent creează pârgھیile de intervenție și răspuns în cazuri de violență față de femei și fete. Totodată, în contextul ratificării Convenției de la Istanbul, Republica Moldova și-a asumat angajamente suplimentare de protecție a femeilor și fetelor de orice formă de violență, inclusiv de protecție a femeilor afectate de conflictul armat. Contextul extraordinar ce derivă din situația de conflict armat determină totuși necesitatea revizuirii procedurilor de intervenție a specialiștilor și capacitării acestora pentru a putea oferi servicii complexe, care să țină cont și de statutul special al femeilor refugiate în Republica Moldova.
- Conform angajamentelor internaționale asumate, Republica Moldova trebuie să asigure o protecție specifică femeilor și fetelor afectate de situația conflictului armat din Ucraina, care le-ar proteja de orice formă de violență la care pot fi expuse pe teritoriul Republicii Moldova ca țară de tranzit, țară care le oferă adăpostire temporară sau o formă de protecție internațională.
- Violul și alte forme de violență sexuală comise împotriva civililor au fost recunoscute drept crime de război, crime împotriva umanității și acte constitutive de genocid. Prin urmare, în cazurile de violență sexuale comise în zona de conflict armat, identificate ulterior pe teritoriul Republicii Moldova, se vor aplica normele și principiile de drept internațional, care asigură protecție suplimentară victimelor.
- Violența sexuală legată de conflict necesită a fi examinată diferit de către organele care investighează aceste cauze, prin determinarea legăturii cu conflictul, care nu întotdeauna este evidentă, stabilirea profilului și motivațiilor făptuitorilor, circumstanțele de săvârșire și tragerea la răspundere a acestora, ținându-se cont de dimensiunile transfrontaliere și principiile de drept internațional.
- În cazurile de violență față de femei în context umanitar sunt aplicate mecanisme speciale de asigurare a justiției internaționale, cum ar fi Curtea Penală Internațională. Republica Moldova ca țară de tranzit ori care oferă adăpostire temporară persoanelor strămutate din Ucraina aplică aceste mecanisme internaționale dacă sunt identificate cazuri de violență sexuală comise în zona de conflict armat. Organelor de drept le-ar reveni partea ce ține de investigarea acestor cauze și cooperare în vederea executării deciziilor Curții.

- La nivel internațional au fost create mai multe mecanisme de protecție a femeilor și fetelor de orice formă de violență în context umanitar. Principiile de răspuns pun accent pe abordarea coordonată și armonizată, prin implicarea mai multor actori umanitari care ar trebui să coopereze atât în vederea asigurării protecției corespunzătoare femeilor strămutate ori refugiate afectate de violență, cât și în vederea atragerii la răspundere penală a făptuitorilor.
- Mecanismele internaționale create confirmă necesitatea unei abordări specializate în lucrul cu victimele violenței sexuale, care în contextul conflictului armat nu este doar o încălcare vădită a drepturilor fundamentale, dar și a dreptului internațional umanitar. Prin urmare, statele pe teritoriul cărora sunt identificate cazuri de violență sexuală ce au legătură cu un conflict armat urmează să-și adapteze acțiunile de intervenție, care ar trebui să prevadă cel puțin ca în orice situație de interacțiune cu organele de drept va fi asigurată participarea unui specialist în lucrul cu persoanele care prezintă simptome ale stresului post-traumatic.
- Abordarea violenței bazate pe gen în context umanitar trebuie să fie una multisectorială. Aceasta ar presupune crearea unui cluster de organizații internaționale și regionale care trebuie să asigure în colaborare cu statele membre un mecanism eficient de protecție pe domeniul specificat.
- Măsurile ce vizează domeniul asigurării și protecției sănătății persoanelor strămutate ori refugiate în context umanitar trebuie să prevadă obligatoriu măsuri de redresare a problemelor de sănătate determinate de abuzul ori experiența de violență la care femeile au fost supuse. Serviciul medical inițial minim trebuie să țină cont de necesitățile pentru sănătatea reproductivă.
- Femeile și fetele victime ale violenței sexuale în context umanitar trebuie să poată accesa servicii durabile și specializate pentru supraviețuitorii cazurilor de abuz și violență bazată pe gen. Instituțiile guvernamentale urmează să preia dezvoltarea serviciilor respective ori să extindă activitatea serviciilor existente prin includerea femeilor strămutate/refugiate ca o nouă categorie de beneficiari și să asigure sustenabilitatea acestora, inclusiv în faza de post conflict.
- Actorii locali au nevoie de suport în vederea îmbunătățirii proceselor de colectare a datelor dezagregate după sex, vârstă, dizabilități, starea familiei/gospodăriei, precum și informații despre tipul de incidente. De asemenea, conform standardelor internaționale, specialiștii la nivel local trebuie capacitați în vederea îmbunătățirii cooperării la nivel local, care ar permite accesarea asistenței juridice și de sănătate pentru victime, punerea în aplicare a mecanismelor pentru protecția victimelor abuzului sau violenței sexuale bazate pe gen în context umanitar.
- Orice intervenție în cazuri de violență sexuală față de femei și fete strămutate ori refugiate trebuie să asigure respectarea standardelor umanitare de bază privind calitatea și responsabilitatea acțiunilor realizate. Această ar presupune că pe lângă respectarea principiilor de lucru cu victimele violenței în bază de gen și violenței sexuale, profesioniștii din prima linie trebuie să cunoască și să aplice și principiile umanitare de răspuns, reieșind din statutul special al acestor victime.
- Având în vedere profilul demografic al populației refugiate, în special femei și copii, există riscuri de protecție sporite, care includ violența sexuală, exploatarea și abuzul, precum și traficul de persoane. Riscul de violență bazată pe gen în context umanitar crește în adăposturi informale, facilități de primire și tranzit, centre de cazare pentru refugiați și în transportul de la frontieră, până la facilitățile de tranzit și mai departe către alte țări, în special transportul aranjat în mod privat.

- În țările de destinație, în care femeile și-au găsit refugiu acestea au fost expuse diferitelor forme de violență, cum ar fi neglijența instituțională ori abuzul sexual în centre de acomodare. Au fost semnalate cazuri de abuz emoțional, psihologic, fizic și economic din partea familiei ori membrilor comunității.
- Statutul special al femeilor refugiate în cazuri de violență în bază de gen ori violență sexuală determină un spectru mai complex de necesități care trebuie luate în calcul: necesități de suport informațional, servicii de asistență furnizate în limba de comunicare a persoanei, nevoia de ajutor material și asigurarea produselor de primă necesitate, necesitatea consilierii psihologice și suportului psiho-emoțional.
- Comunitatea actorilor umanitari în Republica Moldova au avut numeroase inițiative în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen și violenței sexuale în context umanitar. Acestea au fost orientate atât pe asigurarea suportului informațional pentru femei și fete refugiate, consolidarea de capacități a profesioniștilor, crearea unor servicii noi adaptate contextului umanitar (centre statice de asistență de tip Blue Dot sau Orange Safe Space), cât și pe furnizarea de ajutoare umanitare, prin distribuirea de materiale de primă necesitate, de igienă ori chiar ajutor material. Această abordare complexă a fost posibilă datorită expertizei și suportului partenerilor internaționali, care au reușit să redirecționeze și să aloce fonduri de milioane în vederea susținerii domeniului ce vizează prevenirea și protecția femeilor refugiate de orice formă de violență, în context umanitar.
- Procedurile de identificare, intervenție, management al cazurilor în context umanitar trebuie integrate în cadrul normativ și infrastructura serviciilor existente de până la conflictul armat. Provocarea comunității umanitare în primele luni ale conflictului armat a fost de a asigura continuitatea eforturilor naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei prin adaptarea acestora la contextul umanitar și integrarea unor noi principii de lucru cu beneficiarii, ce țin cont de principiile de asistență umanitară.
- Comitetele și mecanismele internaționale la care Republica Moldova este parte integrează situația femeilor și fetelor refugiate, inclusiv din perspectiva riscurilor de violență în bază de gen ca unul din aspectele prioritare ce necesită a fi monitorizate, față de care trebuie întreprinse măsuri de prevenire, protecție și combatere și care trebuie ulterior raportate din perspectiva progresului înregistrat. Prin urmare, în contextul politicilor și măsurilor menite să asigure protecția femeilor de orice formă de violență, trafic de ființe umane ori protecția copiilor, e necesară stabilirea unor măsuri specifice ce vizează situația refugiaților/cetățenilor străini ori apatrizi pe teritoriul Republicii Moldova.

Recomandări

- Capacitarea Direcției politice de asigurare a egalității între femei și bărbați din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, oferirea suportului și expertizei tehnice în procesul de elaborare a noului document de politici în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie ar trebui să reflecte și măsuri de protecție a femeilor refugiate/strămutate, conform angajamentelor internaționale asumate de Republica Moldova.
- Se recomandă consolidarea comunicării, colaborării și schimbului de informații între actorii umanitari și autoritățile naționale pe dimensiunea ce vizează prevenirea și combaterea violenței în bază de gen față de femeile refugiate, pentru a asigura sustenabilitate și continuitate inițiativelor și proiectelor organizațiilor internaționale, inclusiv celor cu expertiză umanitară.

- Urmează a fi îmbunătățită coordonarea pe dimensiunea prevenirii și combaterii violenței în bază de gen și violenței sexuale față de femeile refugiate prin atribuirea unui rol cheie autorităților competente în domeniu, care au rolul de a elabora ulterior politici naționale ori de implementare a acestora.
- Oferirea suportului autorităților competente (Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Afacerilor Interne - Inspectoratului General al Poliției, Biroului Migrație și Azil, Poliția de Frontieră etc.) în vederea revizuirii procesului de colectare a datelor dezagregate, ce ar reflecta și date/indicatori privind situația femeilor și fetelor refugiate, conform solicitărilor Comitetelor internaționale la care Republica Moldova este parte (Comitetul de la Lanzarote, Comitetul Grevio, Comitetul GRETA etc.).
- Se recomandă instituirea protecției temporare, în calitate de formă de protecție internațională în baza Legii nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova, pentru a oferi o stabilitate privind durata aflării pe teritoriul Republicii Moldova și a extinde drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor strămutate. Acest fapt poate determina creșterea gradului de încredere în autoritățile naționale, astfel că raportarea cazurilor de violență ar permite victimelor un grad mai sporit de protecție și sprijin. Or, or incertitudinea privind timpul de aflare a persoanelor strămutate pe teritoriul țării pot constitui un veritabil impediment.
- Se impune dezvoltarea unor instrucțiuni pentru organele de drept privind examinarea cazurilor de violență față de femeile și fetele strămutate din Ucraina, în special dacă fapta a fost săvârșită pe teritoriul Ucrainei, de către persoane străine care nu dețin cetățenia Republicii Moldova, nu au domiciliul sau reședința temporară pe teritoriul Republicii Moldova.
- Consolidarea capacităților organelor de drept, profesioniștilor din domeniul social și protecție, din instituții de stat, private și organizații neguvernamentale privind principiile umanitare de răspuns în cazuri de violență în bază de gen și violență sexuală. Aceste activități ar trebui organizate sistematic, pentru echipele multidisciplinare și profesioniștii membri ai echipelor de intervenție în cazuri de violență sexuală, pentru a asigura un răspuns comprehensiv și din perspectiva umanitară.
- Elaborarea unui regulament privind plasamentul persoanelor strămutate (aflate în situație de criză) care să cuprindă prevederi exprese ce țin de prevenirea și combaterea violenței față de fete și femei, inclusiv prin stabilirea unor standarde minime de calitate.
- Realizarea unei analize aprofundate privind alinierea cadrului legal și a procedurilor de acordare a protecției temporare la standardele prevăzute de Convenția de la Istanbul și formularea unor recomandări de îmbunătățire a acestora în vederea corespunderii lor principiilor de sensibilitate la dimensiunea de gen.
- Elaborarea unor linii directorii pentru angajații Biroului Migrație și Azil despre interpretarea sensibilă la gen a garanțiilor asigurate pentru refugiați, practici de acordare a unei protecții temporare sensibile la dimensiunea de gen și proceduri diferențiate, reieșind din necesitățile solicitantului/solicitantei.
- Implicarea Biroului Migrație și Azil în procesul de elaborare a noului document de politici în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, ca subdiviziune responsabilă de promovarea și realizarea politicilor statului ce țin de imigrarea străinilor în Republica Moldova, acordarea străinilor unei forme de protecție, asigurarea și coordonarea măsurilor de integrare socială și culturală a străinilor.

- Desfășurarea activităților de instruire pentru profesioniștii, angajații în structurile responsabile de acordare a unei forme de protecție străinilor, despre integrarea dimensiunii de gen în activitatea pe care o desfășoară și despre principiile de lucru cu solicitanții de azil, adaptate necesităților și nevoile specifice beneficiarului/beneficiarei.
- Elaborarea unor Standarde/Ghiduri ce includ dimensiunea de gen în procedurile de recepție, furnizare de servicii de asistență și suport, acordarea a unei forme de protecție temporară pentru străini ori apatrizi aflați pe teritoriul Republicii Moldova.

Anexă

Norme de drept internațional ce reglementează obligațiile statelor de a proteja femeile de violență sexuală în context umanitar

Dreptul internațional		
Normele dreptului internațional umanitar	Instrumentele de bază Convențiile de la Haga din 1907. Convențiile de la Geneva din 1949 și Protocoalele adiționale din 1977.	
	Domeniul de referință	
	*Pentru părțile aflate în situații de conflict armat	*Pentru părțile neutre sau un alt stat care nu este parte la conflict
	Convențiile și protocoalele adiționale oferă „protecții generale”, iar femeilor li se oferă „protecții specifice” legate în primul rând de nevoile lor distincte de sănătate, igienă și fiziologice, de rolul de mame, inclusiv: <ul style="list-style-type: none"> • protecția împotriva agresiunii sexuale; • femeile private de libertate; • viitoare mămici și cazuri de maternitate; • păstrarea legăturilor de familie. Obligă legal toate părțile aflate în situații de conflict armat internațional sau fără caracter internațional, inclusiv actorii nestatali, să protejeze oamenii și bunurile civile de pe teritoriul și/sau controlul lor.	Prevederile sunt aplicabile pentru toate țările parte la Convențiile și Protocoalele adiționale, astfel încât normele dreptului internațional umanitar determină natura juridică a conflictului: cu sau fără caracter internațional, statutul juridic al persoanelor protejate în conflict, caracterul universal al simbolurilor Comitetului Internațional al Crucii Roșii, drepturile și obligațiile părților la conflict, inclusiv și alte statelor neutre sau state care nu sunt parte la conflict. Convențiile și protocoalele adiționale oferă o protecție analogică răniților și bolnavilor, precum și membrilor personalului sanitar și religios, navelor-spital, aflate pe teritoriul statelor neutre, ca și celor aflați pe teritoriul în conflict sau ocupat.
Reglementările Convențiilor de la Geneva din 1949 au stat la baza elaborării unui șir de convenții în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete, atât la nivel internațional, cât și regional. (*Convenția de la Istanbul: <i>Reamintind principiile de bază ale legislației umanitare internaționale și, în special, Convenția de la Geneva (IV) referitoare la Protecția Persoanelor Civile în Timp de Război (1949) și Protocoalele Adiționale I și II (1977) la aceasta.</i>		

Normele dreptului internațional penal	Instrumentele de bază	Domeniul de referință
	<p>Statutele (în special Statutul de la Roma din 1998 al Curții Penale Internaționale) și jurisprudența de la Curtea Penală Internațională, Tribunalele Penale Internaționale și Curțile Speciale.</p>	<p>Interzic crimele de război, crimele împotriva umanității și genocidul și urmăresc să tragă la răspundere penală individuală pe autorii unei astfel de conduite.</p> <p>Violul și alte forme de violență sexuală comise împotriva civililor au fost recunoscute drept crime de război, crime împotriva umanității și acte constitutive de genocid (în funcție de elementele infracțiunii).</p> <p>Caracterul universal determină obligația de cooperare a statelor, pentru atragerea la răspundere penală a făptuitorului și întinderea drepturilor și obligațiilor statelor în acest context.</p>
Normele dreptului internațional privind drepturile omului	Instrumentele de bază	Domeniul de referință
	<p>Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO).</p> <p>Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (PIDESC).</p> <p>Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP).</p> <p>Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.</p> <p>Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), în special Recomandarea Generală 19 privind violența împotriva femeilor și Recomandarea Generală 30 privind femeile în prevenirea conflictelor, situații de conflict și post-conflict.</p> <p>Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante.</p> <p>Convenția privind drepturile copilului.</p> <p>Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.</p> <p>Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate.</p>	<p>Consolidează drepturile și demnitatea tuturor ființelor umane.</p> <p>Propune conceptul de responsabilitate a statului: Statele au datoria de a susține drepturile omului și de a preveni și de a răspunde la abuzurile drepturilor omului. Statele sunt obligate să prevină și să pedepsească încălcările drepturilor omului.</p>

Convenția din 1951 privind statutul refugiaților.

Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților.

Definiția refugiatului, atunci când este interpretată corespunzător, acoperă violul și alte forme de violență legată de gen (de exemplu, violența legată de patrimoniu, căsătoria forțată, mutilarea genitală feminină, violența în familie/domestică și traficul etc.), indiferent dacă sunt comise de un stat sau de un actor nestatal. Cererile de azil se pot baza de asemenea pe acte discriminatorii echivalente cu persecuție (de exemplu, persecuție din cauza orientării sexuale a cuiva; trafic în scopuri de prostituție forțată sau exploatare sexuală; persoane care refuză să adere la roluri și obiceiuri definite social sau cultural, specifice unei comunități etc.).

Bibliografie

1. Convenția de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților; disponibil online pe: https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1951_Convention_ROM.pdf
2. Protocolul adițional din 1967 la Convenția de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților; disponibil online pe: https://www.unhcr.org/ro/wp-content/uploads/sites/23/2016/12/1967_Protocol_ROM.pdf
3. Legea privind azilul în Republica Moldova, nr. 270 din 18.12.2008//MO nr. 53-54 din 13.03.2009; disponibil online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130910&lang=ro
4. Convențiile de la Haga din 1907; disponibile online pe: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/hague-conv-iv-1907>
5. Convenția a III-a de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război; disponibilă online pe: <https://cruceariosie.ro/assets/Uploads/Conventia-de-la-Geneva-III.pdf>
6. Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internațional din 1977; disponibil online pe: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/50334>
7. Protocol II adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional, disponibil online: <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/protocolul-aditional-ii.pdf>
8. Statutul de la Roma din 1998 al Curții Penale Internaționale, disponibil online : <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>
9. Comitetul Internațional al Crucii Roșii, Conflit armé en Ukraine: les familles de tous les prisonniers de guerre doivent connaître le sort de leurs proches; disponibil online pe: <https://www.icrc.org/fr/document/conflit-en-ukraine-les-familles-de-tous-les-prisonniers-de-guerre-doivent-connaître-le-sort>
10. Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1325 din 2000; disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/542/56/PDF/N0954256.pdf?OpenElement>
11. Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1189 din 2009; disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/698/35/PDF/N1069835.pdf?OpenElement>
12. Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1960 din 2010; disponibil online pe: https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2019/04/resolution/resolution-2467-2019/S_RES_24672019_E.pdf
13. Rezoluția Adunării Generale a ONU din 24.03.2022; disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/301/67/PDF/N2230167.pdf?OpenElement>
14. Rezoluția Consiliului de securitate al ONU nr. 1820 din 2008; disponibilă online pe: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%20RES%201820.pdf>

- 15.** Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 46/182 din 1991, disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/584/92/IMG/NR058492.pdf?OpenElement>
- 16.** Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1888 din 2009; disponibil online pe: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/534/47/PDF/N0953447.pdf?OpenElement>
- 17.** Tratat nr. 85 din 13.12.1993 între Republica Moldova și Ucraina privind asistenta juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală; disponibil online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=116301&lang=ro
- 18.** Recommandations Generales adoptées par le Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes; disponibil online pe: <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm-fr.htm>
- 19.** Guidebook on cedaw general recommendation no. 30 and the un security council resolutions on women, peace and security; disponibil online pe: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2015/Guidebook-CEDAW-General-Recommendation-30-Women-Peace-Security-en.pdf>
- 20.** Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action Camp Coordination and Camp Management Food Security and Agriculture Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery, pag. 16; disponibile online pe: https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf
- 21.** Raportul explicativ la Convenția privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul); disponibil online pe: <https://rm.coe.int/16800d38c9>
- 22.** Special Report on Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse, Lanzarote Committee; disponibil online pe: <https://rm.coe.int/factsheet-no-1-the-special-report-and-related-compliance-procedure-spe/1680a62d05>
- 23.** Declarație comună a Consiliului și reprezentanților guvernelor statelor membre reuniți în cadrul Consiliului, a Parlamentului European și a Comisiei Europene (2008/C 25/01); disponibil online pe: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:42008X0130\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:42008X0130(01)&from=EN)
- 24.** Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action Camp Coordination and Camp Management Food Security and Agriculture Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery; disponibil online pe: https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf
- 25.** World Health Organization; disponibil online pe: <https://www.who.int/home>
- 26.** The Office of the High Commissioner for Human Rights; disponibil online pe: https://www.ohchr.org/en/ohchr_homepage?gclid=Cj0KCQjwl92XBhC7ARIsAHLI9al1VY0IVc0EU1Qs7Nd0FKUcsyYbF3VRtG4f26PS6lVchjRag2aqp8QaApeLEALw_wcB
- 27.** The Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict; disponibil online pe: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/about-us/un-action/>

28. DPKO/DFS Guidelines: Integrating a Gender Perspective into the Work of the United Nations Military in Peacekeeping Operations; disponibil online pe: https://reliefweb.int/report/world/dpkodfs-guidelines-integrating-gender-perspective-work-united-nations-military?gclid=Cj0KCQjwl92XBhC7ARIsAHLI9an_hp35X8wLMLFipPgWDAPaGbCgmsiLtfCw__8uX6dN5CVnVTopdQIaAhuXEALw_wcB
29. Humanitarian response plan Ukraine, OCHA; disponibil online pe: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/ukraine_2022_hrp_eng_2022-02-11.pdf
30. OCHA Standard Operating Procedures on Sexual Misconduct: Protection from Sexual Exploitation and Abuse and Sexual Harassment; disponibil online pe: https://www.unocha.org/sites/unocha/files/OCHA_SoP_Sexual_Misconduct_EN_07072021.pdf
31. **The Inter-Agency Standing Committee (IASC)**; disponibil online pe: <https://interagencystandingcommittee.org/>
32. Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan Summary and Inter-Agency Funding Requirements March-August 2022; disponibil online pe: <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2022-03/Ukraine%20Situation%20Regional%20Refugee%20Response%20Plan%2C%20summary%20and%20Inter-Agency%20funding%20Requirements%20March-August%202022.pdf>
33. UNFPA in Ukraine; disponibil online pe: <https://www.unfpa.org/data/transparency-portal/unfpa-ukraine>
34. Special Rapporteur on violence against women and girls; disponibil online pe: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-violence-against-women>
35. Ukraine: Armed conflict and displacement heightens risks of all forms of sexual violence including trafficking in persons, say UN experts; disponibil online pe: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/ukraine-armed-conflict-and-displacement-heightens-risks-all-forms-sexual>
36. IASC Guidance Note on using the Cluster Approach to Strengthen Humanitarian Response; disponibil online pe: <https://www.humanitarianresponse.info/en/coordination/clusters/document/iasc-guidance-note-using-cluster-approach-strengthen-humanitarian>
37. Operational guidance on responsibilities of cluster/sector leads & ocha in information management; disponibil online pe: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/Operational_Guidance_on_Responsibilities_of_Sector_Cluster_Leads_and_OCHA_in_Information_Management_V3.0.pdf
38. The Agenda for Humanity; disponibil online pe: <https://agendaforhumanity.org/>
39. The Sphere Handbook; disponibil online pe: <https://handbook.spherestandards.org/en/sphere#ch001>
40. CORE humanitarian Standard; disponibil online pe: <https://corehumanitarianstandard.org/the-standard>
41. The Minimum Initial Service Package (MISP) for Sexual and Reproductive Health (SRH) in crisis situations; disponibil online pe: <https://www.unfpa.org/resources/minimum-initial-service-package-misp-srh-crisis-situations>

42. IASC Commitments on Accountability to Affected People and Protection from Sexual Exploitation and Abuse, disponibil online: <https://interagencystandingcommittee.org/accountability-affected-populations-including-protection-sexual-exploitation-and-abuse/documents-56>
43. Decizia de punere în aplicare (UE) 2022/382 a Consiliului din 4 martie 2022 de constatare a existenței unui aflus masiv de persoane strămutate din Ucraina în înțelesul articolului 5 din Directiva 2001/55/CE și având drept efect introducerea unei protecții temporare; disponibilă online pe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32022D0382>
44. Rezoluția Parlamentului European din 7 aprilie 2022 referitoare la protejarea de către UE a copiilor și tinerilor care fug din calea războiului din Ucraina (2022/2618(RSP)); disponibilă online pe: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0120_RO.html
45. Rezoluția Parlamentului European din 5 mai 2022 referitoare la impactul războiului împotriva Ucrainei asupra femeilor (2022/2633(RSP)); disponibilă online pe: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0206_RO.html
46. Recomandarea (UE) 2020/1366 a Comisiei din 23 septembrie 2020 privind un mecanism al UE de pregătire pentru situații de criză și de gestionare a crizelor legate de migrație (Plan de acțiune în vederea pregătirii pentru situații de criză legate de migrație și a gestionării acestora); disponibilă online pe: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2020.317.01.0026.01. RON&toc=OJ%3AL%3A2020%3A317%3AFULL
47. Regulamentul (UE) NR. 833/2014 al Consiliului din 31 iulie 2014 privind măsuri restrictive având în vedere acțiunile Rusiei de destabilizare a situației în Ucraina; disponibil online pe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:02014R0833-20220413&from=EN>
48. Regulamentul (UE) NR. 269/2014 al Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei; disponibil online pe: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R0269-20220414&from=EN>
49. War's Gendered Costs: The Story of Ukraine's Women; disponibil online pe: <https://www.orfonline.org/research/wars-gendered-costs/>
50. „Nobody helped me”. Forced migration and sexual and gender-based violence: findings from the SEREDA project, march 2022; disponibil online pe: <https://www.birmingham.ac.uk/documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2022/sereda-international-report.pdf>
51. Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război; disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124336&lang=ro#
52. Hotărârea Guvernului nr. 41 din 24.02.2022 privind declararea stării de urgență; disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130079&lang=ro
53. Decizia CSE nr. 1 din 24.02.2022; disponibilă online pe: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.1_24.02.2022.pdf
54. Poliția de Frontieră a Republicii Moldova; disponibilă online pe: <https://www.border.gov.md/>

- 55.** Hotărârea de Guvern Nr. 270 din 08-04-2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului; disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro
- 56.** Ordinul MMPS nr. 48 din 22-06-2022 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie; disponibil online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132204&lang=ro
- 57.** Hotărârea pentru aprobarea Programului de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia; disponibilă online pe: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-10_nu_321_msmmps_2020.pdf
- 58.** Dispoziția CSE nr. 14 din 14.04.2022; disponibilă online pe: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_14_14.04.2022.pdf
- 59.** Ordinul MMPS nr. 21 din 26.02.2022 Cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați și normele de personal și cheltuieli; disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/03/Regulamentul-de-organizare-și-funcționare-a-Centrului-de-plasament-temporar-pentru-refugiați.pdf>
- 60.** Reporting Sexual Exploitation and Abuse; disponibil online pe: <https://help.unhcr.org/moldova/reportingsea/>
- 61.** O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina; disponibilă online pe: <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2022-08/O%20scurtă%20analiză%20a%20impactului%20de%20gen%20în%20criza%20din%20Ucraina%20-%20Republica%20Moldova.pdf>
- 62.** Women's peace & Humanitarian Fund; disponibil online pe: <https://wphfund.org/countries/ukraine/>
- 63.** Ukraine Situation - Moldova: Gender-Based Violence Sub-Working Mobile Orange Safe Space Presentation (24 Aug 2022); disponibil online pe: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/95786>
- 64.** Ukrainian situation Flash update (09 september 2022); disponibil online pe: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-situation-flash-update-29-9-september-2022>

Această publicație se distribuie gratuit